

STUDIA TURISTICA

online časopis pro vzdělávání v cestovním ruchu

Únor 2017

Mimořádné
číslo

Vysoká škola polytechnická Jihlava
ISSN 1804-252X

Číslo:	mimořádné
Ročník:	8
Rok vydání:	2017
Vydává 2x ročně:	Vysoká škola polytechnická v Jihlavě, Tostého 16, 586 01 Jihlava
Redakce a edice:	RNDr. Jiří Šíp, Ph.D., katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava e-mail: studiaturistica@vspj.cz
Grafické zpracování:	Lukáš Mikula
Korektury a úpravy textů:	PhDr. Dana Zažímalová, Ing. Ivica Linderová, PhD., RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.

REDAKČNÍ RADA

Předsedkyně redakční rady: RNDr. Eva Janoušková, Ph.D., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava

ČLENOVÉ REDAKČNÍ RADY

Ing. Tomáš Čihák, ředitel příspěvkové organizace Vysočina Tourism
doc. RNDr. Alena Dubcová, CSc., Katedra geografie a regionálního rozvoje PrF, UKF v Nitre
RNDr. Dana Fialová, Ph.D., Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF, UK Praha
prof. PhDr. Petr Chalupa, CSc., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava
RNDr. Eva Janoušková, Ph.D., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava
doc. Ing. Jana Jarábková, PhD., Katedra regionalistiky a rozvoje vidieka FEŠRR, SPU v Nitre
doc. RNDr. Alfred Krogmann, PhD., Katedra geografie a regionálního rozvoje PrF, UKF v Nitre
Ing. Ivica Linderová, PhD., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava
doc. RNDr. Svatopluk Novák, CSc., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava
RNDr. Mgr. Stanislava Pachrová, Ph.D., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava
Ing. Lucie Plzáková, Ph.D., Katedra cestovního ruchu, VŠH Praha
RNDr. PaedDr. Jaromír Rux, CSc., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava
doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc., Katedra rekreologie a cestovního ruchu FIM, UHK Hradec Králové
doc. RNDr. Jiří Vaníček, CSc., Ústav lázeňství, gastronomie a turismu FPF, SLU v Opavě
PhDr. Dana Zažímalová, Katedra jazyků, VŠP Jihlava

SEZNAM RECENZENTŮ ČÍSLA

Ing. Martina Doležalová, Katedra cestovního ruchu, Obchodní fakulta, EU Bratislava
doc. RNDr. Alena Dubcová, CSc., Katedra geografie a regionálního rozvoje PrF, UKF v Nitre
RNDr. Dana Fialová, Ph.D., Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF, UK Praha
prof. PhDr. Petr Chalupa, CSc., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava
doc. RNDr. Milan Jeřábek, Ph.D., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava
doc. RNDr. Alfred Krogmann, PhD., Katedra geografie a regionálního rozvoje PrF, UKF v Nitre
RNDr. Mgr. Stanislava Pachrová, Ph.D., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava
RNDr. PaedDr. Jaromír Rux, CSc., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava
Ing. Petr Scholz, DiS., Katedra cestovního ruchu, VŠP Jihlava

<https://www.vspj.cz/tvurci-cinnost-a-projekty/casopisy-vspj/studia-turistica>

OBSAH ČÍSLA

4 Úvodní slovo čtenářům

ODBORNÉ ČLÁNKY

6 **JOSEF KUBÍK**
Doprava jako součást cestovního ruchu ve Zlínském kraji za Tomáše Bati a v současnosti
Transport as a Part of Tourism in Zlín Region in Tomáš Baťa's Times and at Present

15 **PAVOL PLESNÍK**
Valorizácia kultúrneho dedičstva pre tvorbu ponuky v cestovnom ruchu
Cultural Heritage Valorisation in the Tourism Offer Creation

22 **SYLVA SKUPINOVÁ, ELIŠKA SMOTLACHOVÁ, JAN MÁČE, VERONIKA TESAŘOVÁ**
Cestovní ruch v Kraji Vysočina a možnosti rozvoje podnikání v chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy na příkladu restauračního zařízení
Tourism in Vysočina Region and the Possibilities for Business Development in the Protected Area of Žďárské vrchy on the Example of a Restaurant

TURISTICKÉ ROZHLEDY

33 **EVA JANOUŠKOVÁ, PETR CHALUPA, JAROMÍR RUX**
Návrh Katedry cestovního ruchu VŠP Jihlava na úpravu právních podmínek pro výkon činnosti průvodce
The Proposal of the Department of Travel and Tourism of the College of Polytechnics Jihlava to Modify the Legal Conditions for the Activity of Tourist Guide

38 **SVATOPLUK NOVÁK**
Přírodní extrémy a cestovní ruch
Natural Extremes and Tourism

44 **PETER CABAN**
Unikátní kulturní dědictví jako součást místního bohatství poloostrova Athos v kontextu religii a světového turizmu (Místo, kam nikdy žena nevstoupila...)
The Unique Cultural Heritage as a Part of local Treasure of The Mount Athos in the context of Religions and World's Tourism (Place never visited by a woman...)

TIP

Pro snadnější orientaci v dokumentu můžete využít záložky v programu Adobe Reader. Záložky jsou standardně dostupné v levém sloupci pod ikonou Záložky.

ÚVODNÍ SLOVO ČTENÁŘŮM

Milí čtenáři,

mimořádným vydáním zahajujeme osmý ročník časopisu Studia Turistica. Obsah tohoto čísla tvoří příspěvky, které byly zaslány k recenznímu řízení pro publikování ve sborníku 11. mezinárodní konference Aktuální problémy cestovního ruchu na téma „MÍSTNÍ BOHATSTVÍ A CESTOVNÍ RUCH“ a které byly na základě recenzních posudků a rozhodnutí vědeckého výboru konference navrženy k publikování právě do časopisu Studia Turistica.

Mezi odborné články byla zařazena stať Josefa Kubíka, zaměřená na rozvoj dopravy ve Zlínském regionu – jednu z podmínek dalšího rozvoje cestovního ruchu. Pavol Plesník předkládá originální návrh metodiky zhodnocování potenciálu kulturně-historických památek. Čtveřice autorů Sylva Skupinová, Eliška Smotlachová, Jan Máče a Veronika Tesařová statisticky analyzují data a formulují závěry, které se týkají kapacity ubytovacích zařízení a počtu přenocování v Kraji Vysočina ve vztahu k ČR.

V části Turistické rozhledy naleznete návrh Katedry cestovního ruchu VŠP Jihlava na úpravu právních podmínek pro výkon činnosti průvodce. Jde o další příspěvek k problematice, kterou se katedra dlouhodobě zabývá. Článek Svatopluka Nováka je pohledem geografa na vliv extrémních přírodních jevů na cestovní ruch. Peter Caban nám přiblíží kulturní dědictví poloostrova Athos. Tato velmi inspirativní stať mimořádné číslo Studia Turistica uzavírá.

Milí čtenáři, ráda bych Vám na počátku roku 2017 popřála jménem svým i všech spolupracovníků hodně zdraví, úspěchů a spokojenosti jak v osobním životě, tak i v profesní sféře.

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D., předsedkyně redakční rady

**ODBORNÉ
ČLÁNKY**

DOPRAVA JAKO SOUČÁST CESTOVNÍHO RUCHU VE ZLÍNSKÉM KRAJI ZA TOMÁŠE BATI A V SOUČASNOSTI

Josef Kubík

TRANSPORT AS A PART OF TOURISM IN ZLÍN REGION IN TOMÁŠ BAŤA'S TIMES AND AT PRESENT

ABSTRAKT

Cílem příspěvku je popsat historický vývoj, ale také zmapovat a posoudit předpokládaný rozvoj dopravy ve Zlínském regionu jako jednu z podmínek dalšího rozvoje cestovního ruchu i v oblastech hraničících se Slovenskem. Při řešení bylo využito sběru informací zejména z historických materiálů, situační analýzy a terénních šetření. Východiskem příspěvku je úsilí osobnosti Tomáše Bati v jeho snaze k rozvoji dopravy ve zlínské aglomeraci. Po historickém náhledu a provedených analýzách je soustředěna pozornost na další vývoj dopravy a dopravní infrastruktury ve Zlínském kraji z hlediska plánovaného a očekávaného rozvoje. Zlínský region tvoří hranici České republiky se Slovenskem, a proto je také věnována pozornost této význačné skutečnosti v automobilovém i v železničním propojení.

Klíčová slova: Tomáš Baťa. Doprava. Plány dopravy za T. Bati a nyní. SWOT analýza dopravní obslužnosti Zlínského kraje. Plánovaný rozvoj dopravní infrastruktury. Přeshraniční propojení se Slovenskem.

ABSTRACT

The aim of the contribution is to describe historical development as well as to map and consider the expected trends in transport in Zlín Region as one of conditions for further development of tourism in the areas bordering Slovakia. While working on the outcomes, the collection of information from historical materials mainly was used. In addition, the situation analysis and field research were done. The main aspect of the contribution is the strength of Tomáš Baťa's personality and his effort to make progress in transport services in Zlín agglomeration. In the context of history and the analyses made, the focus of interest is on further trends in transport and transport infrastructure in Zlín Region from the planned and expected development perspective. Zlín Region forms the border between the Czech Republic and Slovakia. Therefore, it is important to consider this significant fact in private motor vehicle connection as well as in railway connection.

Keywords: Tomáš Baťa. Transport. Transport plans in T. Baťa's times and at present. SWOT analysis of transport services in Zlín Region. Planned development of transport infrastructure. A cross-border connection with Slovakia.

ÚVOD

Všechny velké a bohaté státy se vyvinuly z dopravy a výstavby podmínek pro dopravu. A čím měl který silný a mocně žijící stát lepší přirozené podmínky pro lepší druh dopravy - námořní dopravu, tím usilovněji současně budoval dopravu po zemi - zejména silniční.

Síla Říma započala před 2 300 lety na silnici Via Appia. Rozvoj Anglie je nerozlučně spjat s prací Skota Mc Adama, který před sto lety obětoval život i jmění na to, aby vytvořil moderní silnici. Obrovská výstavba současné Itálie začala na silnicích. Na silnicích buduje svoji sílu i Německo. Velká práce národní obrody ve Spojených státech se opírá o silnice, ač tato země má nejdokonalejší silniční síť světa.

Je příznačné, že doposud ani jediný národ na světě nepochodil špatně, když si rychle a důkladně vybudoval silniční síť a hlavně takové silniční spoje, které umožňovaly nejrychlejší dopravu, jakou současné dopravní prostředky dovolovaly. Nikdy na takové investici nikdo neprodělal. (J. A. Baťa, 2013)

1. VÝCHODISKA DOPRAVNÍ SITUACE ZA TOMÁŠE BATI

Měl-li Tomáš Baťa nějakou vášeň, pro niž žil každým dechem, byla to rychlost a doprava. „Jsem velmi starým mužem, pokud se jedná o množství práce, kterou jsem mohl v životě udělat. A za to musím být vděčen dopravě“, pravil „Vykonal jsem za dva měsíce cestu, která znamená téměř obvod celé zeměkoule na naší rovnoběžce“, volal v roce 1932 po svém návratu z letu do Indie. „Jsme povinni cítit se zavázáni těm velkým vynálezům a průkopníkům letectví, kteří obětovali i životy, aby pro nás připravili tyto novodobé stroje. Jim patří zásluha, že jsme v několika týdnech vykonal cestu, na niž bylo dříve zapotřebí několika let“.

Nejvíce zájmu, pozornosti a práce věnoval však Tomáš Baťa té nejlidovější dopravní základně - silnici. Ve své vášni pro narovnávání cest a stavění cest byl podoben občanu starého Říma, toho Říma, který zbudoval velikost svého státu na silnicích, jež přetrvaly tisíciletí. Při každé možné příležitosti se vracel k silnicím, přičemž začínal jako vždycky u sebe. Vybudoval v závodě rovné asfaltové silnice lesknoucí se čistotou a první práce, do níž se pustil po svém zvolení starostou, byla očistit město z bláta a postavit mu pevné cesty a silnice. „Kdo cesty krátí, život si prodlužuje,“ volají na příchozího do Zlína bronzová písmena z prvního dlážděného chodníku, který kdysi daroval Tomáš Baťa své obci.

Z obce přešel na okres, zemi i stát. Před svým jmenováním za člena státní silniční rady vypracoval v roce 1928 hospodářskou úvahu o silničních potřebách. Dokazuje v ní, že republika musí věnovat 10 miliard Kč na silniční práce a to do deseti let, má-li se vyrovnat pokročilým státům světa a ne jen dvě miliardy korun, s nimiž počítal státní silniční fond.

Je příznačné, že na konci tohoto svého článku upozorňuje Tomáš Baťa, a to v době konjunktury v roce 1928, na nebezpečí nezaměstnanosti, jemuž se dá zabránit velkorysým budováním silnic.

V československém lidu, byl Tomáš Baťa přesvědčen, je dostatek poplatní síly k pořádné úpravě našich silnic. Jsem o tom přesvědčen tím více, že očekávám od této práce velikou konjunkturu pro stavební průmysl a velkou konjunkturu pro všechna ostatní povolání průmyslová, živnostenská i zemědělská. Jsem přesvědčen, také dodával, že síť dobrých, pevných silnic v tranzitním státě jako je naše republika, stane se obrovským magnetem přitahujícím hodnoty do naší země a spolehlivým základem blahobytu lidstva.

Kdybychom měli tak upravené silnice, jakým tempem by se zlepšovala kvalita národa, jak by se zlepšil jeho hospodářský život a blahobyt. Nebude těchto 10 miliard připadat našim potomkům, kteří ji budou splácet, jako částka, která nestojí za řeč? Za řeč pro ty, kteří nás budou pokládat za tvory méněcenné, hrající si v blátě a svinstvu nedůstojném člověka? Budou moci tito noví lidé vůbec pochopit, proč jsme váhali zbavit se toho bláta pořádnými silnicemi? Proč je v nás tak málo odvahy k důstojnému lidskému životu, tak málo víry v naše děti a ve schopnosti člověka? V dobách, kdy se mládenci ve Valašské Polance zabíjeli pro galánky, seděli učen

lidé za stoly a psali tlusté knihy o zušlechťování lidského pokolení. Jejich myšlenky přišly na kongresy a do zákonů, ale do života doneslo je kolo. Lidé už jsou takoví, že věc a čin je předělá mnohem důkladněji nežli nejpřesvědčivější slova. (T. Baťa, 2002).

Tolik z citace prací Tomáše Bati, který již v období do roku 1932 měl jasno o významnosti napojení na dopravní infrastrukturu Zlína v rámci celého Československa. Po jeho tragickém úmrtí přebírá firmu ve vedení Jan Antonín Baťa, který rovněž soustředí svůj záměr do rozvoje a budování komunikací (dálnice kolem Zlína, železniční spojení z Otrokovic na Valašskou Polanku směrem na Slovensko, budování Baťova kanálu a jeho splavnění apod.), jehož úsilí zastavila až 2. světová válka a změna politického systému po roce 1948.

2. CÍL, SITUAČNÍ ANALÝZA A VÝZNAMNÁ MÍSTA CESTOVNÍHO RUCHU VE ZLÍNSKÉM KRAJI

Výchozím cílem je na základě současného stavu charakterizovaného situační analýzou a popisem významných cestovních destinací vytvořit základní nástin o rozvoji dopravní infrastruktury ve Zlínském kraji.

2.1 SITUAČNÍ ANALÝZA ZLÍNSKÉHO KRAJE

V současné době se v důsledku očekávaného rozvoje Zlínského kraje vracíme zpět více než po 75 letech k rozvoji jeho dopravní infrastruktury, která byla doposud opomíjena a opět se vychází z prací - odkazu Tomáše Bati.

Zlínský kraj byl ustanoven k 1. lednu 2001 a to sloučením původních okresů Zlín, Uherské Hradiště, Kroměříž a Vsetín (podle územně správního členění se jedná o region Střední Morava). Rozlohou území zaujímá Zlínský kraj mezi čtrnácti kraji České republiky 11. místo, počtem obyvatel je na 8. místě a hustotou zalidnění je na 5. místě. Hustota zalidnění kraje převyšuje celostátní průměr o 15,5 %. Nejvyšší počet obyvatel a zároveň nejvyšší hustotu zalidnění má okres Zlín (190 obyvatel na km²), největší rozlohu a naopak nejnižší hustotu zalidnění má okres Vsetín (130 obyvatel na km²). Místem s největší koncentrací obyvatelstva v kraji je souměstí Zlín - Otrokovice (cca 100 000 obyvatel).

Nejvyšší počet obcí leží na území bývalého okresu Zlín (87 obcí, z toho 10 měst), nejnižší počet (59 obcí, z toho 5 měst) má okres Vsetín. Podíl městských obyvatel na celkovém počtu kraje je pod úrovní celostátního průměru (Česká republika - 71 %, Zlínský kraj - 61 %).

Ve Zlínském kraji se nenachází žádné město s více než 100 000 obyvateli. Procentuální podíl pracujících dojíždějících za prací mimo obec trvalého bydliště je naopak vyšší než celorepublikový (Česká republika - 36,7 %, Zlínský kraj - 61 %). Tento ukazatel řadí kraj na 2. místo hned za Středočeský kraj.

Pět měst s nejvyšším počtem obyvatel ve Zlínském kraji představují:

Zlín	75 278 obyvatel
Kroměříž	28 921 obyvatel
Vsetín	26 668 obyvatel
Uherské Hradiště	25 266 obyvatel
Valašské Meziříčí	22 733 obyvatel

Návrh rozvoje dopravní obslužnosti Zlínského kraje se nyní orientuje zejména na problematiku: silniční dopravy a výstavby pozemních komunikací, železniční a kombinovanou dopravu, veřejnou dopravu budovanou prostřednictvím integrovaných dopravních systémů a dále leteckou dopravu, vodní dopravu a cyklistickou dopravu, které nejsou z hlediska kraje až tak významnými prvky rozvoje dopravní obslužnosti tohoto kraje.

2.2 VÝZNAMNÁ MÍSTA CESTOVNÍHO RUCHU VE ZLÍNSKÉM KRAJI

Mezi významná místa cestovního ruchu ve Zlínském kraji náleží podle bývalých okresů zejména:

- v okrese Kroměříž: Květná zahrada v Kroměříži a sv. Hostýn
- v okrese Uherské Hradiště: poutní místo na Velehradě, Jízda králů ve Vlčnově a zámek Buchlovice.
- v okrese Vsetín: Rožnovský skanzen, Pustevny a údolí Velkých Karlovic
- v okrese Zlín: ZOO Lešná, lázně Luhačovice a zámek Vizovice.

Květná zahrada Kroměříž

Kroměřížská Květná zahrada, známá též pod názvem Libosad, patří mezi nejvýznamnější zahradní díla v celosvětovém měřítku. Dnes je prakticky jediným představitelem takto komponovaného celku v Evropě.

Svatý Hostýn

Svatý Hostýn, nebo jen Hostýn (734,6 m), je kopec v Hostýnských vrších, na kterém se nachází významné mariánské poutní místo. Komplex zahrnuje baziliku Nanebevzetí Panny Marie, ubytovny pro poutníky, křížovou cestu Dušana Jurkoviče, větrnou elektrárnu a vyhlídkovou věž.

Velehrad

Velehrad je obec v okrese Uherské Hradiště, 6 km severozápadně od Uherského Hradiště. Žije zde asi 1,3 tisíce obyvatel a nachází se zde jedno z nejvýznamnějších poutních míst České republiky. V lidové tradici je ztotožňován s hlavním střediskem Velké Moravy, Veligradem. Chloubou farnosti je nádherná barokní bazilika (postavená na románských základech) s přilehlými budovami bývalého cisterciáckého kláštera. V podzemí baziliky je přístupné lapidárium. Na nádvoří před bazilikou sloužil 22. 4. 1990 mši svatou papež Jan Pavel II. Bazilika s přilehlými budovami a areálem byla v dubnu 2008 prohlášena za národní kulturní památku.

Jízda králů ve Vlčnově

Jízda králů je lidový obyčej doposud neznámého původu, spojený povětšinou s tradičním křesťanským svátkem. U nás se udržuje už jen na Slovákku, ačkoli dříve byla v českých zemích velmi hojná. Od roku 2011 je zapsána organizací UNESCO na seznam Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva. Nejpopulárnější, i díky umělcům jako byl Joža Uprka, se koná každý rok ve slováckém Vlčnově.

Zámek Buchlovice

Zámek Buchlovice leží v Buchlovicích asi 11 km od města Uherské Hradiště. Celý barokní komplex se skládá ze dvou zámeckých budov a rozsáhlého parku. Historie zámku navazuje na dějiny nedalekého hradu Buchlova, který se jako stará středověká pevnost stal na konci 17. století pro šlechtu nepohodlným.

Rožnovský skanzen

Valašské muzeum v přírodě je moravský skanzen nacházející se v Rožnově pod Radhoštěm. Jedná se o druhé nejstarší muzeum v přírodě ve střední Evropě. V roce 1925 jej založili bratři Alois a Bohumír Jaroňkové. Po celý rok v muzeu probíhají akce inspirované folklorem, lidovými zvyky a tradičními řemesly. Areál je využíván i pro další kulturní akce.

Pustevny

Pustevny (1018 m) leží mezi Radhoštěm a Tanečnicí. Jsou nejvýznamnějším a nejnavštěvovanějším střediskem Beskyd. Pustevny byly pojmenovány po poustevnících, kteří zde žili. Pustevnám dominují dřevěné stavby postavené v lidovém slohu významným slovenským architektem Dušanem Jurkovičem. Areál také doplňují stylové dřevěné koliby Valašska a hotel Tanečnice z roku 1926. Pustevny jsou významnou křižovatkou turistických tras.

Velké Karlovice

Do počátku 19. století měla obec pouze zemědělský charakter. Ke změně došlo až v souvislosti se založením skláren v první polovině 19. století. V období první republiky se rozvinula epocha sklářské výroby a znamenala pro obec zlatý věk. Přibýlo obyvatel a dařilo se živností. Vrch Soláň, který leží na území obce, byl v minulosti a stále je významným místem setkávání výtvarných umělců. Dnes významné centrum cestovního ruchu.

ZOO Lešná

Zoologická zahrada Zlín zvaná také ZOO Lešná je zoologická zahrada vzdálená asi 10 km od centra Zlína. První ZOO ve Zlíně založil Tomáš Baťa 1. května 1930. ZOO chová přes 200 druhů zvířat, z nichž mezi atraktivní patří např. sloni afričtí nebo nosorožci. Zvláštností ZOO je také přímý vstup návštěvníků do expozice pštrosů emu a klokánů. Součástí areálu je botanická zahrada. Je třetí nejnavštěvovanější ZOO v České republice.

Lázně Luhačovice

Lázně Luhačovice se nacházejí zasazeny do malebné krajiny Bílých Karpat a jsou největšími moravskými lázněmi a čtvrtými největšími lázněmi v České republice. První zmínky o luhačovických minerálních pramenech pochází již ze 17. století a první léčebná a ubytovací zařízení zde byla postavena koncem 18. století. Nejvýznamnější stavební etapou se pak stala první třetina 20. století, kdy vznikl ojedinělý soubor staveb architekta Dušana Jurkoviče, který vtisknul Luhačovicím jejich nenapodobitelný a neopakovatelný ráz.

Zámek Vizovice

Zámek ve Vizovicích nechal postavit v letech 1750 až 1776 na místě bývalého cisterciáckého kláštera Smilheimu Heřman Hannibal z Blümegenu. V druhé polovině 18. století byla dokončena zámecká zahrada - anglický a francouzský park se sochařskou výzdobou. Ze stejné doby pochází i vybavení zámku a rozsáhlá sbírka obrazů. Nedaleko od zámku se nachází firma Rudolf Jelínek, která nabízí každý den exkurze do areálu. Každým rokem se ve Vizovicích koná čtyřdenní festival Master of Rock.

Národní kulturní památky ve Zlínském kraji lze shrnout pomocí následující tabulky.

Místo	Název památky
Kroměříž	Zámek
Kroměříž	Podzámecká zahrada
Kroměříž	Květná zahrada
Velehrad	kostel Nanebevzetí Panny Marie
Buchlov	Hrad
Osvětimany	Slovanské hradiště sv. Klimenta
Staré Město - Uherské Hradiště - Modrá	pozůstatky velkomoravské aglomerace
Buchlovice	Zámek
Uherské Hradiště - Veletiny - Stará Hora	vesnická památková rezervace
Vlčnov – Kojiny	vesnická památková rezervace
Velká Lhota na Vsetínsku	evangelický kostel
Velké Karlovice	Fojtství
Pustevny	památková rezervace
Rožnov pod Radhoštěm	Valašské muzeum v přírodě
Vizovice	Zámek
Ploština	Památník protifašistického odboje
Jasenná	Mikuláštkovo fojtství

3. ROZVOJ DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY VE ZLÍNSKÉM KRAJI NA ZÁKLADĚ PROVEDENÉ SWOT ANALÝZY

Pro návrh dopravní infrastruktury Zlínského kraje bylo zapotřebí provést SWOT analýzu dopravní obslužnosti uvedené aglomerace, která vychází i ze sousedství se Slovenskou republikou.

3.1 SWOT ANALÝZA DOPRAVNÍ OBSLUŽNOSTI ZLÍNSKÉHO KRAJE

Za účelem stanovení strategií bylo nutno provést nejprve analýzu dopravní obslužnosti Zlínského kraje a jako nejvýhodnější byla zvolena SWOT analýza, jejímž cílem je zaměřit se na rozvoj silných stránek, využít příležitostí, snažit se odstranit slabé stránky a překonat možné hrozby.

Mezi silné stránky náleží:

- Regionem procházející železniční tahy nadregionálního a mezinárodního významu, a to trať 330 Přerov - Břeclav a trať 280 Hranice na Moravě - Střelná.
- Dlouhodobě stabilizované železniční tratě na území Zlínského kraje.
- Rozsah silniční sítě v podstatě odpovídá potřebám dopravního napojení a dopravní obsluhy kraje.
- Zařazení do evropské sítě typu E 2 silnice I. třídy ve směru západ - východ, a to I/50 (s mezinárodním označením E50) a I/35 (E442).
- Procházející větev B transevropského multimodálního koridoru č. VI, který je součástí transevropské dopravní sítě TEN.
- Existující územní plán celého regionu, který se již snaží rámcově řešit dopravní infrastrukturu.
- Stabilizace území ohroženého záplavami.
- Úsilí o fungující městskou hromadnou dopravu (MHD) ve větších městech.

Do oblasti slabých stránek se řadí:

- Existence dálnice pouze v úseku Kroměříž - Hulín - Otrokovice a chybějící úseky D49 Hulín - hranice SR (dále ve směru na Púchov) a D55 Otrokovice - Moravský Písek (ve směru na Břeclav v Jihomoravském kraji).
- Absence páteřní rychlostní komunikace.
- Zlínský kraj není napojen na transevropské silniční dopravní sítě, nedostatečná propustnost významných silničních tahů.
- Špatný stav silnic a místních komunikací
- Vysoké zatížení měst a obcí tranzitní dopravou (chybí obchvaty, průjezdy městy a obcemi jsou nevyhovující).
- Nedostatečná dopravní dostupnost obývaného venkovského prostoru.
- Obsluha veřejnou dopravou vážne u venkovských území, neodlehčuje městům a je zcela nevyhovující směrem k ostatním územím České republiky.
- Část lokální infrastruktury je ekonomicky příliš nákladná.
- Celkově zanedbaný stav dopravní infrastruktury, zejména železničních tratí a související technické a obslužné vybavenosti.
- Nedostatečně kvalitní propojení se sousedními kraji.
- Neexistence integrovaného dopravního systému (IDS) na území Zlínského kraje.
- Dlouhé dojezdové časy do vnitrozemí České republiky.
- Na území kraje není provozována pravidelná plavba.
- Nízké využití stávajících letišť.
- Nedostatek parkovacích míst ve městech Zlínského kraje.

Příležitosti lze charakterizovat následovně:

- Napojení regionu na evropskou dopravní síť.
- Modernizace, možnost zvýšení propustnosti páteřních komunikačních tahů v oblasti celého regionu.
- Čerpání prostředků z programů Evropské unie a Strukturálních fondů za účelem rozvoje dopravy.
- Výstavba a dostavba dálničních komunikací a s tím související napojení Zlínského kraje na dopravní síť vyšších řádů.
- Výstavba a dostavba silničních obchvatů měst a obcí.
- Harmonizace jízdních řádů autobusů a železnic.
- Využití železničních tratí pro MHD a příměstskou dopravu.
- Budování koordinované příměstské dopravy v souvislosti s tvorbou IDS.
- Posílení infrastruktury v území nejbližše nadřazeným dopravním sítím.
- Spolupráce s okolními kraji a sousedními státy za účelem zkvalitnění dopravní obslužnosti Zlínského kraje.
- Zefektivnění údržby krajské silniční sítě.

Hrozby představují:

- Odsouvání výstavby nadřazených dopravních sítí v jednotlivých úsecích Zlínského kraje a nejbližších úsecích sousedních krajů.
- Odkládání napojení na hlavní dopravní tahy.
- Opožděná modernizace hlavní dopravní infrastruktury (silniční i železniční).
- Nedostatek finančních prostředků na rozvoj a opravy komunikací.
- Zhoršení kvality městské hromadné dopravy (delší intervaly mezi spoji) a neustálé odkládání budování IDS.
- Pokračující přesun dopravní zátěže ze železniční trati na silniční komunikace.
- Neustálý proces klesající úrovně hromadné dopravy a z toho vyplývající nárůst individuální dopravy.
- Nerovnováha z hlediska potřebných finančních zdrojů a možných výdajů na dopravní infrastrukturu a obsluhu území regionu.
- Námitky ekologických aktivistů
- Omezení rozvoje území v důsledku neřešených problémů souvisejících s neřešenými ekologickými zátěžemi a zvyšující se množství emisí z dopravy do životního prostředí.

3.2 ROZVOJ DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY VE ZLÍNSKÉM KRAJI VČETNĚ NAPOJENÍ NA SLOVENSKO

Lze konstatovat, že výstavba silničních komunikací je pro další rozvoj krajského města Zlína i Zlínského kraje nevyhnutelná vzhledem k současnému stavu.

Dálnice, která byla postavena v roce 2009 k Otrokovicím, umožnila napojení Zlínského kraje na dálniční síť České republiky. Pro Zlínský kraj je nezbytné zasadit se o rychlé zahájení výstavby D49 a D55. Plánovaná trasa D49 povede z Hulína, přes Fryšták, Slušovice, Vizovice, Pozděchov, Horní Lideč až na hranici se Slovenskou republikou. Tato komunikace o celkové délce 69 km je zatím pouze v přípravné fázi. Komunikace D55 bude spojoval Otrokovice, Uherské Hradiště, Moravský Písek a na území Jihomoravského kraje Břeclav. Trasa má plánovanou celkovou délku 70 km. Důsledek dalšího neřešení situace výstavby D49 a D55 bude představovat nárůst dopravní nehodovosti a zhoršování životního prostředí v okolí současných silničních sítí.

Rovněž tak železniční doprava musí v následující době hrát větší roli než nyní. Příčinou poklesu zájmu o železniční dopravu jsou rostoucí náklady na poskytované služby, nespokojenost se službami, nízká rychlost tohoto druhu dopravy, spolehlivost, pohodlí a flexibilita.

Železniční tratě na území Zlínského kraje jsou dostatečně stabilizované. Základní kostru tvoří páteřní trať číslo 330 Přerov - Břeclav a 280 Hranice na Moravě - Střelná.

K základním cílům rozvoje železniční dopravy patří:

- Vytvořit odpovídající podmínky pro rychlou a kvalitní přepravu osob a nákladů.
- Zavést provoz lehkých kolejových vozidel, zejména pro příměstskou dopravu.
- Zvýšit počet zastávek.
- Budovat integrovaný dopravní systém s kvalitnější obsluhou kraje.
- Zkvalitnit, případně obnovit železniční dopravu mezi Českou a Slovenskou republikou.

V rámci rozvoje železniční dopravy na Zlínsku je zpracován projekt „Rozvoj kolejové dopravy ve Zlínském kraji“. Jeho součástí je studie a příprava modernizace, zdvoukolejnění a elektrizace trati Otrokovice - Zlín - Vizovice, jejíž realizace má být zahájena v roce 2020 a hrazena z prostředků Evropské unie. Dále uvedený projekt zahrnuje studii prodloužení železniční tratě Vizovice - Valašská Polanka, čímž by došlo k propojení s tratí Valašské Meziříčí - Vsetín a v opačném směru na Slovensko s napojením na trať do Žiliny, na což však chybí finanční prostředky.

ZÁVĚR

V rámci rozvoje železniční dopravy a v důsledku odkazu Tomáše Bati z hlediska možnosti propojení České republiky se Slovenskem v oblasti střední části Moravy byla zpracována již uvedená studie proveditelnosti týkající se propojení Vizovic a Valašské Polanky a to zejména i vzhledem k vysoké finanční náročnosti a dlouhé době návratnosti této investiční akce. Vybudování 17 kilometrové železniční spojky má však důležitý strategický význam nejenom pro rozvoj krajského města Zlína a zdejšího cestovního ruchu, ale i pro propojení železniční stanice Otrokovice nacházející se na trati č. 330 s tratí č. 280 vedoucí od Hranic na Moravě na státní hranice se Slovenskou republikou.

Významné je i dobudování dálničních tahů D49 Hulín - Púchov a D55 v úseku Otrokovice - Břeclav, jež přispěje k rozvoji cestovního ruchu v této lokalitě.

Česká i Slovenská republika spolupracují v oblasti dopravy. Obě uvedené země mají společný zájem na výstavbě již uvedené D49 ve Zlínském kraji s návazností na R6 v Trenčinském kraji, která propojí českou a slovenskou dálnici D1. Evropská unie udělila výjimku z řízení EIA, která urychlí výstavbu části dálnice D49 v úseku Hulín - Fryšták. Dále je také v oblasti železniční dopravy plánovaná modernizace koridoru z Břeclavi přes Bratislavu až do Štúrova na jižním Slovensku.

Rovněž tak k dlouhodobým výhledovým záměrům již od dob Tomáše Bati náleží plánované plavební propojení Dunaj - Odry - Labe. V současné době se jeví jako aktuální a reálné alespoň zamýšlené intenzivnější využití Baťova kanálu s prodloužením splavnosti řeky Moravy od Strážnice ke Kroměříži k rozvoji cestovního ruchu a rekreačním účelům, což sebou nese i zlepšení proti povodňové ochrany s reálným využitím hrází pro vedení cyklistických tras.

Co se ještě Baťova kanálu týká a tím i jeho využití, je zapotřebí soustředit se na rekonstrukci této vodní cesty, zatraktivnit ji turistům a rozvíjet kanál zejména pro účely cestovního ruchu.

Bude také jistě důležité doplnit potřebnou vybavenost a vytvořit zónu oddechu a aktivní rekreace. Jedná se zejména o vybudování přístavišť, bezbariérových nástupů, cyklotras vedle vodní cesty a doplňkové infrastruktury.

S rozvojem Baťova kanálu dojde k propojení vodní a cyklistické dopravy, zkvalitnění poskytovaných služeb (viz. např. půjčovny kol či vodní turistická centra), ale také k vytvoření nových pracovních míst. Rekonstrukce Baťova kanálu v úseku Otrokovice - Strážnice pro rekreační účely byla zahájena v roce 2011. S prodloužením splavnosti kanálu do Kroměříže se počítá v letech 2020 - 2018.

Všechna tato opatření v rozvoji dopravy ve Zlínském kraji mají vést k rozvoji cestovního ruchu, služeb turistům a finančním přínosům do místních rozpočtů. Navázání na éru Tomáše Bati je jenom poukázáním na to, co bylo v minulých letech opomenuto.

LITERATURA

- [1] BAŤA, Tomáš. *Úvahy a projevy*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2002. ISBN 80-7318-103-7.
- [2] BAŤA, Jan Antonín. *Budujme stát pro 40 000 000 lidí*. Krásná Lípa: Marek Belza, 2013. ISBN 978-80-87116-25-8.
- [3] BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. *Teorie regionálního rozvoje*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0384-5.
- [4] HITTMÁR, Štefan a kol. *Manažment v dopravě*. Žilina: EDIS, 2000. ISBN 80-7100-784-6.
- [5] KUBÍK, Josef a Lenka MORÁVKOVÁ. Shrnutí poznatků k výzkum Ministerstva pro místní rozvoj ČR s názvem Dopravní obslužnost a technologie ve vztahu k regionálnímu rozvoji ve Zlínském kraji. In: *Sborník příspěvků ze sympózia Manažment 2006*. Žilina: Žilinská univerzita, 2006, s. 287 - 279. ISBN 0-572-8070-80.
- [6] ŘEZNÍČEK, Bohumil a Pavel Šaradín. *Marketing v dopravě*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-0051-4.
- [7] SCHMEIDLER, Karel. *Mobilita, transport a dostupnost ve městě*. Ostrava: KEY Publishing, 2010. ISBN 978-80-7418-063-7.

KONTAKT

doc. Ing. Josef Kubík, CSc.

Univerzita Tomáš Bati ve Zlíně

Fakulta managementu a ekonomiky

Mostní 5139, 760 00 Zlín

e-mail: kubik@fame.utb.cz

VALORIZÁCIA KULTÚRNEHO DEDIČSTVA PRE TVORBU PONUKY V CESTOVNOM RUCHU

Pavol Plesník

CULTURAL HERITAGE VALORISATION IN THE TOURISM OFFER CREATION

ABSTRAKT

Príspevok sa zaoberá problematikou valorizácie kultúrno-historického potenciálu pre potreby tvorby ponuky v cestovnom ruchu. Cieľom je vytvoriť metodiku zhodnotenia kultúrneho potenciálu pamiatky vzhľadom na jej umelecko-historickú hodnotu, stav pamiatky, prístupnosť a úroveň animácie. Výsledkom je určenie hodnoty pamiatok, resp. územia vhodného pre tvorbu produktov a produktových línií v kultúrnom turizme. Úroveň potenciálu je vyjadrená ballovými hodnotami, ktoré vyjadrujú mieru využiteľnosti pamiatky v tvorbe ponuky v cestovnom ruchu. Metodiku sme aplikovali na konkrétnom území – v Spišskom regióne, ktorý vykazuje vysoký a pestrý potenciál kultúrneho turizmu.

Klíčová slova: Kultúrne dedičstvo. Kultúrny turizmus. Primárny potenciál. Valorizácia prostredia.

ABSTRACT

The paper deals with the valorisation of cultural and historic potential sites for the needs of tourism. The aim is to create the method of assessment of the potential of cultural monuments and due to its artistic and historical value, the state of monument, accessibility and level of animation. The result is the evaluation of individual sites, respectively area suitable for the products and product lines creation in cultural tourism. Potential level is expressed in ball value, which indicates the level of utilization monuments in tourism offer creation. The methodology we applied in a particular territory - in the Spiš region in Slovakia which has a high and diversified potential for cultural tourism.

Keywords: Cultural Heritage. Cultural Tourism. Primary Potential. Valorisation of Environs.

ÚVOD

Kultúrne dedičstvo tvorí významnú zložku ponuky v cestovnom ruchu. Spracovanie predpokladov pre rozvoj kultúrneho turizmu je dôležitou zložkou tvorby produktových línií v regiónoch s bohatou históriou. Kľúčovou otázkou analýzy kultúrneho prostredia je zhodnotenie pamiatkových objektov z hľadiska kultúrno-historického ako aj z hľadiska využiteľnosti v cestovnom ruchu. Práve v tvorbe ponuky kultúrneho turizmu dochádza často k rozporu medzi umelecko-historickou hodnotou pamiatky a jej využiteľnosťou v tvorbe ponuky v cestovnom ruchu. Do úvahy je potrebné brať technický stav pamiatky, jej prístupnosť a formu prezentácie, resp. animácie.

V príspevku sa zaoberáme problematikou objektívneho zhodnotenia kultúrno-historickej hodnoty pamiatok, ktorá tvorí súčasť primárneho potenciálu územia so zameraním na ich využitie v tvorbe ponuky v cestovnom ruchu.

1. TEORETICKÉ PREDPOKLADY RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

Valorizáciou prostredia využiteľného v cestovnom ruchu sa zaoberá viacero odborníkov. V Českej republike bol Ústavom územného rozvoja v Brne (Bína et. al 2010) vypracovaný metodický postup „Hodnocení potenciálu cestovního ruchu na území ČR“, pre Ministerstvo regionálneho rozvoja ČR a Ministerstvo životného prostredia ČR. Autori členia segmenty potenciálu do dvoch častí, pričom kultúrne dedičstvo spadá pod potenciál atraktivít cestovného ruchu a je ohodnotený v dvoch, resp. troch významových stupňoch. Základná hodnota vychádza zo zhodnotenia stavu ochrany pamiatky (pamiatka svetového dedičstva UNESCO, Národná kultúrna pamiatka, Mestská pamiatková rezervácia a pod.) Ide o pomerne podrobnú metodiku zhodnocovania časti primárneho potenciálu prostredia, ktorá bola aplikovaná na jednotlivé kraje, resp. regióny cestovného ruchu až do úrovne katastrov obcí. Chalupa, Rux, Vojáčková (2015, 2016) sa zaoberajú valorizáciou kultúrno-historických pamiatok, kde hlavným faktorom hodnoty pamiatky je opäť jej status ochrany. Na základe neho pridelujú jednotlivým pamiatkam číselnú hodnotu. Celkovú hodnotu potenciálu pamiatok autori prepočítavajú na rozlohu a počet obyvateľov v sledovanom regióne. Takýmto spôsobom autori zhodnotili potenciál pamiatok vo všetkých krajoch ČR. Vecco (2010) sa zaoberá problematikou zhodnocovania pamiatok, pamiatky delí na hmotné a nehmotné, pričom hodnota pamiatky sa posudzuje opäť podľa stupňa jej ochrany, resp. prítomnosti na zozname Kultúrneho svetového dedičstva UNESCO.

Uvedení autori sa zaoberajú zväčša len umelecko-historickou hodnotou pamiatky, ktorá vstupuje do rozhodovacieho procesu stupňa jej ochrany. Ako však bolo uvedené, umelecko-historická hodnota pamiatky často nekoreluje s hodnotou využiteľnosti v cestovnom ruchu. Lacika (2015) posudzuje kultúrne pamiatky ako prvok kultúrnej krajiny, pričom analyzuje jej geografické vlastnosti (poloha v krajine, vzťah k iným pamiatkam a ostatným prvkom krajiny), kultúrno-umelecké a estetické vlastnosti (historický sloh, slohová homogenita, architektonické a umelecké špecifiká a pod.) a funkčné, technické a majetkovo-právne vlastnosti (súčasná funkčnosť pamiatky, technický stav a pod.) Geografickým prístupom sa najviac približuje nášmu hodnoteniu, no výsledný výstup autor nevalorizuje pre využiteľnosť kultúrneho dedičstva pre tvorbu ponuky v cestovnom ruchu.

2. STANOVENÝ CIEĽ A METODIKA PRÁCE

Cieľom príspevku je navrhnúť spôsob zhodnotenia využiteľnosti kultúrno-historických pamiatok pre tvorbu ponuky v cestovnom ruchu. Predmetom skúmania sú historické objekty, pri ktorých je dôležitá ich umelecko-historická hodnota, fyzický stav a prístupnosť verejnosti, čo sú dôležité aspekty hodnotenia ich využiteľnosti. V práci sa opierame o analytické zhodnotenie kultúrno-historického potenciálu pamiatok, ktoré sa viaže na obdobie vzniku, resp. jej prestavby. Pre tvorbu produktových línií v cestovnom ruchu je však dôležitý aj fyzický stav pamiatky, jej prístupnosť a úroveň prezentácie, resp. animácie pamiatky. Syntetickým výstupom je vlastná metodika zhodnotenia pamiatkového objektu a numerické vyjadrenie jej využiteľnosti v cestovnom

ruchu. Pre overenie sme uvedenú metodiku aplikovali na konkrétnom území – v regióne Spiš na Slovensku – v ktorom sme v rámci terénneho výskumu valorizovali kultúrno-historický potenciál cestovného ruchu.

2.1 VALORIZÁCIA KULTÚRNO-HISTORICKÉHO POTENCIÁLU

Kultúrne prostredie je súčasťou antropogénnej sféry a obsahuje všetky hmotné stavby, vytvorené človekom. Vyskytujú sa väčšinou na rôznych miestach, majú teda bodový charakter a poväčšine sa viažu na sídla, čím predurčujú smerovanie návštevníkov do týchto oblastí. Sú často ľahko komunikačne dostupné a tým aj viac využiteľné pre potreby cestovného ruchu. Kultúrno-historické pamiatky delíme v prvom rade na hmotné a nehmotné. Pre cestovný ruch majú prioritný význam hmotné kultúrno-historické pamiatky, nehmotné pôsobia len druhotne, resp. prostredníctvom hmotných pamiatok. Pri hmotných kultúrno-historických pamiatkach je problematické stanoviť jednoznačné kritériá pre ocenenie hodnoty jednotlivých objektov pre tvorbu ponuky v cestovnom ruchu. Existuje niekoľko spôsobov zhodnotenia ich umelecko-historickej hodnoty, ktorá však nemusí korelovať s využiteľnosťou v cestovnom ruchu. Jedným z kritérií, vstupujúcich do hodnotenia umelecko-historickej hodnoty pamiatok je časové obdobie vzniku objektu. Podľa toho pamiatky môžeme členiť na

- pamiatky praveku
- predrománske pamiatky
- románske pamiatky
- gotické pamiatky
- renesančné pamiatky
- barokové pamiatky
- klasicistické pamiatky
- pamiatky obdobia romantizmu
- pamiatky obdobia secesie
- novodobé pamiatky.

Ďalším kritériom je stupeň ochrany historických objektov. Najvýznamnejšie sa z tohto hľadiska javia pamiatky uvedené na zozname kultúrneho a prírodného dedičstva pod záštitou UNESCO, národné kultúrne pamiatky a mestské pamiatkové rezervácie, ďalej národno-historické a umelecko-historické pamiatky a pamiatky ľudovej architektúry.

Všetky uvedené spôsoby zhodnocovania pamiatok sú však ponímané len z umelecko-historickej stránky. Tá však nie vždy presne určuje stupeň atraktivity objektu z hľadiska účastníka cestovného ruchu. Ten väčšinou nehodnotí len umelecko-historickú hodnotu, ale najmä estetickú stránku, technický stav, formu prezentácie, resp. animácie pamiatky. Z uvedeného vyplýva, že dochádza k určitej diskrepancii medzi kultúrno-historickou hodnotou pamiatky a jej možnou využiteľnosťou v cestovnom ruchu. Nastanú prípady, keď mimoriadne vzácna pamiatka ostane na okraji záujmu tvorcov produktu kultúrneho turizmu vzhľadom na jej zlý technický stav, resp. zlú dostupnosť. Ako príklad môžeme uviesť renesančný kaštieľ v Oponiciach (Chateau Appony), ktorý sa nachádza na území Nitrianskeho samosprávneho kraja SR. Do roku 2009 sa nachádzal v dezolátnom stave a napriek jeho vysokej umelecko-historickej hodnote bol na okraji záujmu bežných turistov. Dnes, po rozsiahlej rekonštrukcii (investícia za podpory fondov EÚ vo výške viac ako 3 milióny €) sa stal cieľovým miestom aj z pohľadu zahraničného príjazdového cestovného ruchu. Iným príkladom môže byť Nádvorie Európy v Komárne taktiež na území Nitrianskeho samosprávneho kraja. Budovy námestia majú takmer nulovú umelecko-historickú hodnotu (z tohto hľadiska ide o plagiáty existujúcich európskych stavieb), no návštevníka mesta určite zaujmú - a aj z tohto dôvodu sa stalo Komárno jednou z najväčších atrakcií Podunajského regiónu. Pri snahe o objektívne zhodnotenie kultúrno – historických pamiatok je vhodné použiť numerickú (ballovú) interpretáciu výsledných hodnôt. Tá bude zohľadňovať tri hľadiská – umelecko-historickú hodnotu pamiatky, jej technický stav a formu prezentácie, resp. animácie. Pre zhodnotenie umelecko-historickej hodnoty použijeme interval od 0 do 11. Nízke hodnoty reprezentujú umelecko-historicky málo cenné a významné pamiatky, najvyššie hodnoty identifikujú mimoriadne vzácne a jedinečné pamiatky, atraktívne pre rôzne segmenty klientely. Pôjde najmä o pamiatky praveku (najvýznamnejšie archeologické náleziská), staroveku

(najmä staro-orientálne civilizácie, rímske a antické stavby, mayská civilizácia a pod.), stredoveku (románske a gotické stavby), novoveku (renesancia, barok, klasicizmus, impresionizmus, secesia a pod.) a moderného umenia (Art deco, funkcionalizmus a pod.). Technický stav a prístupnosť pamiatok sa zhodnotí koeficientom využiteľnosti v cestovnom ruchu, ktorým sa násobí ich umelecko-historická hodnota. Ten môže mať v závislosti od technického stavu pamiatky (stav stavby, fasády, zachovalosť interiéru a pod.) ako aj možnosti prístupu k a do pamiatky hodnotu v intervale od hodnoty 0,1 po 2,0. V prípade zachovalých, zreštaurovaných a verejnosti prístupných pamiatok sa bude hodnota koeficientu využiteľnosti pohybovať v intervale od 1,0 do 2,0, v opačnom prípade bude násobiteľ z intervalu 0,1 až 0,99. V prípade atraktívnej prezentácie, animácie, organizovaniu podujatí a pod. sa výsledná hodnota pamiatky vynásobí koeficientom v intervale od 1 do 1,2.

3. VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA

Na základe vyššie uvedenej metodiky môžeme hodnotiť kultúrno-historické pamiatky z hľadiska využiteľnosti v cestovnom ruchu nasledovne:

Málo významné pamiatky - ballová hodnota je nižšia ako 5

Stredne významné pamiatky - ballová hodnota je v intervale 6 – 10

Významné pamiatky - ballová hodnota je v intervale 11 – 14

Veľmi významné pamiatky - ballová hodnota je v intervale 15 - 19

Výnimočné pamiatky – ballová hodnota je vyššia ako 20.

Z pohľadu hodnotenia územných celkov (regiónov), vhodných pre kultúrny turizmus je problematika komplikovanejšia. Vzhľadom na skutočnosť, že pamiatky sú objekty a majú bodový charakter, je treba posudzovať okrem využiteľnosti v cestovnom ruchu aj ich koncentráciu v rámci územného celku. Je pritom reálne, že v prípade prítomnosti jednej veľmi významnej, resp. výnimočnej pamiatky sa stane územie napriek absencii iných pamiatok pre kultúrny turizmus veľmi atraktívne. Z tohto dôvodu navrhujeme členiť územné celky nasledovne:

stupeň 1 – základná úroveň, kde je potenciál pamiatok merateľný (nízka koncentrácia pamiatok s priemernými ballovými hodnotami nižšími ako 5), na sledovanom území sa nenachádzajú žiadne stredne významné pamiatky,

stupeň 2 – zvýšená úroveň, kde potenciál pamiatok vykazuje zvýšený význam (nízka koncentrácia pamiatok s priemernými ballovými hodnotami v intervale od 6 do 10), na sledovanom území sa nenachádza žiadna významná pamiatka,

stupeň 3 – vysoká úroveň, kde potenciál pamiatok dosahuje významný stav (stredne vysoká koncentrácia pamiatok s priemernými ballovými hodnotami v rozmedzí od 11 do 14), na území sa nachádza aspoň jedna veľmi významná pamiatka,

stupeň 4 – veľmi vysoká úroveň, kde potenciál dosahuje veľmi významný stav (vysoká koncentrácia pamiatok s priemernými ballovými hodnotami v rozmedzí od 15 do 19), na území sa nachádza výnimočná pamiatka, resp. viaceré veľmi významné pamiatky,

stupeň 5 – výnimočná úroveň, kde potenciál dosahuje unikátnu a výnimočnú úroveň (vysoká koncentrácia veľmi významných a výnimočných pamiatok s ballovými hodnotami vyššími ako 20).

3.1 PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA VALORIZÁCIE KULTÚRNO-HISTORICKÉHO POTENCIÁLU V SPIŠSKOM REGIÓNE

Spišský región, ako jeden z regiónov cestovného ruchu Slovenska [1] disponuje na malej ploche pomerne vysokou koncentráciou pamiatok. Vzhľadom na osídlenie v predhistorických obdobiach a rozmachu v stredoveku (najmä nemecká kolonizácia) má Spišský región vysoký historický potenciál. Túto skutočnosť podčiarkuje aj fakt, že sa v regióne nachádzajú pamiatky svetového významu.

Najviac architektonických pamiatok sa zachovalo z gotického obdobia. Jednoznačne dominuje jeden z najväčších zrúcaninových hradných komplexov v strednej Európe – Spišský hrad, ktorý sa stal hlavným centrom svetskej moci Spiša. V roku 1993 bol zapísaný na Zoznam svetového kultúrneho dedičstva pod záštitou UNESCO. Okolie Spišského hradu sa stalo aj religióznym srdcom Spiša. Centrom bola Spišská Kapitula s dodnes zachovaným opevnením zo 14. storočia. Dominantami tohto cirkevného mestečka – časti obce Spišské Podhradie sú Katedrála Sv. Martina a zachovalá mestská pamiatková rezervácia. Na opačnej strane hradného vrchu sa nachádza obec Žehra, známa vďaka kostolu sv. Ducha. V roku 2007 pribudla do zoznamu UNESCO Levoča. Mesto sa stalo najvýznamnejším počas nemeckej kolonizácie a v roku 1323 získalo titul slobodné kráľovské mesto. Dnes je jeho dominantou rozľahlé obdĺžnikové Námestie Majstra Pavla s Bazilikou sv. Jakuba, ktorá patrí medzi najvýznamnejšie sakrálne stavby Slovenska. Mimoriadne cenný je interiér kostola, ktorému dominuje hlavný oltár zhotovený z lipového dreva – najvyšší svojho druhu na svete, dielo majstra Pavla z Levoče. S kostolom susedí budova bývalej levočskej radnice, ktorá patrí k vrcholným dielam svetskej architektúry na Slovensku. Celé námestie lemuje niekoľko desiatok meštianskych a patricijských domov, z nich najmä Thurzov dom so sgrafitovou výzdobou je mimoriadne atraktívny. Nad mestom sa týči Mariánska hora s Bazilikou Navštívenia Panny Márie – ide o najvýznamnejšie pútnické miesto na Slovensku. Z ostatných významných miest a obcí Spišského regiónu tvoria potenciál ponuky najmä Spišská Nová Ves s najväčším vretenovitým námestím na Slovensku s významnými svetskými i sakrálnymi stavbami (budova Reduty – jedna z najvýznamnejších secesných stavieb na Slovensku, kostol Nanebovzatia Panny Márie s najvyššou vežou na Slovensku). Z ďalších významných miest môžu turistov prilákať Markušovce (Markušovský kaštieľ), Spišský Štvrtok (Kostol sv. Ladislava, Kaplnka Zápoľských). Pamiatky sú väčšinou v dobrom technickom stave, mnohé nedávno zrekonštruované a zreštaurované. Podstatná časť z nich je sprístupnená verejnosti a preto tvoria veľmi vysoký potenciál pre využitie v cestovnom ruchu. V Spišskom regióne sa zachovali aj pamiatky viažuce sa na tradície baníctva. Tie sa nachádzajú v obciach Smolník, Švedlár, Nálepko, Hnilčík a Poráč. Tieto pamiatky však nie sú v plnom rozsahu sprístupnené, tvoria ale vysoký potenciál pre využitie v cestovnom ruchu v budúcnosti (technické pamiatky baníctva, možné sprístupnenie nevyužívaných štôlní a pod.).

Na základe vlastného výskumu, realizovaného v roku 2015 v Spišskom regióne sú hodnoty využiteľnosti pamiatok v cestovnom ruchu veľmi vysoké. V regióne sa nachádzajú dve výnimočné a niekoľko veľmi významných pamiatok, identifikovali sme ich vysokú koncentráciu, ako aj niekoľko mestských pamiatkových rezervácií. Z výskumu vyplýva, že Spišský región dosahuje priemernú ballovú hodnotu pamiatok 16,1 čo predstavuje 4. stupeň – veľmi vysokú úroveň potenciálu pamiatok kultúrneho turizmu. Pri dobrej komunikačnej dostupnosti, kvalitnej infraštruktúre a supraštruktúre cestovného ruchu by sa mohol Spišský región stať regiónom medzinárodného významu - jedným z najvýznamnejších regiónov kultúrneho turizmu na Slovensku. Čiastkové hodnoty jednotlivých pamiatok uvádza tabuľka 1.

Tabuľka 1: Zhodnotenie najvýznamnejších kultúrno-historických pamiatok regiónu Spiš

Obec	Pamiatka	UHH	KV	KA	VHP
Spišský hrad	areál hradu	11	1,7	1,2	22,44
Spišská Kapitula	Katedrála sv. Martina	10	1,8	1	18
	Mestská pamiatková rezervácia	8	1,8	1,1	15,8
Žehra	Kostol Svätého Ducha	10	1,9	1	19
Levoča	Bazilika sv. Jakuba	11	1,8	1,1	21,8
	Thurzov dom	9	1,7	1	15,3
	Dom majstra Pavla	9	1,7	1	15,3
	Kostol a kláštor Minoritov	8	1,7	1	13,6
	Radnica	9	1,8	1	16,2
	Kostol Navštívenia Panny Márie	7	1,8	1,2	15,1
	Mestská pamiatková rezervácia	9	1,9	1,1	18,8
Spišská Nová Ves	Kostol Nanebovzatia Panny Márie	8	1,8	1,1	15,8
	Reduta	7	1,8	1,2	15,1
	Radnica	7	1,9	1	13,3
Spišský štvrtok	Kaplnka Zápoľských	8	1,8	1	14,4
	Kostol sv. Ladislava	7	1,7	1	11,9
Markušovce	Kaštieľ Mariássyovcov	7	1,5	1,1	11,6
Priemerná hodnota pamiatok					16,1

Vysvetlivky	
UHH	Umelecko-historická hodnota
KV	Koeficient využiteľnosti v cestovnom ruchu
KA	Koeficient animácie
VHP	Výsledná hodnota pamiatky

Zdroj: vlastný výskum

ZÁVER

V príspevku sme načrtli metodiku zhodnocovania potenciálu kultúrno-historických pamiatok. Ide o originálny prístup k valorizácii pamiatok pre využitie v kultúrnom turizme. Objektívne informácie o primárnom potenciáli kultúrneho dedičstva územia sa môžu využiť nielen pri tvorbe ponuky produktových línií jednotlivých regiónov, ale aj pri vytváraní koncepcií a stratégií rozvoja cestovného ruchu, resp. pri plánovaní budovania infra a supraštruktúry cestovného ruchu, čo môže výrazne zvýšiť návštevnosť regiónu a vďaka multiplikačnému efektu cestovného ruchu aj zlepšiť ekonomickú a sociálnu situáciu miestneho obyvateľstva.

LITERATÚRA

- [1] KOLEKTÍV, 2005. *Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike*. Ministerstvo hospodárstva SR, FO ART Bratislava
- [2] LACIKA, J., 2015. *Geografický prístup k výskumu kultúrnych pamiatok a historickej kultúrnej krajiny (na príklade Podmalokarpatského regiónu)* Geografický časopis 67. Geografický ústav SAV Bratislava. ISSN 0016-7193
- [3] PLESNÍK, P., 2008. *Vymedzenie a ocenenie regiónov cestovného ruchu*. Vydavateľstvo Ekonóm Bratislava. ISBN978-80-225-2476-6
- [4] RUX, J., CHALUPA, P., JANOUŠKOVÁ, E., 2015. *Potenciál cestovního ruchu antropogenních složek krajiny v České republice*. The Tourism Potential of Anthropogenic Landscape Components in the Czech Republic. Geografické informácie, KGRR FPV UKF, Volume 19, s. 117 – 127. ISSN 2,
- [5] RUX, J., CHALUPA, P., JANOUŠKOVÁ, E., 2016. *Výpočet velikosti potenciálu kulturních památek*. In: Aktuální problémy cestovního ruchu, Místní bohatství a cestovní ruch, 11. mezinárodní konference, Vysoká škola polytechnická Jihlava, v Jihlavě. ISBN 978-80-88064-21-3
- [6] ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, BÍNA J., 2010. *Aktualizace potenciálu cestovního ruchu v České republice* [on line] [cit. 25.11.2016]. dostupné na <http://www.uur.cz/images/uzemnirozvoj/cestovni ruch/potencialCR/PotencialCR-text.pdf>
- [7] VECCO, M., 2010. *A definition of cultural heritage: From the tangible to the intangible*. Journal of Cultural Heritage 11. 321–324, Elsevier Masson SAS. ISSN: 1296-2074

KONTAKT

Doc. RNDr. Pavol Plesník, PhD.

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta

Ústav lázeňství, gastronomie a turismu

Bezručovo náměstí 1150/13

746 01 Opava

e-mail: plesnik.pavol@gmail.com

CESTOVNÍ RUCH V KRAJI VYSOČINA A MOŽNOSTI ROZVOJE PODNIKÁNÍ V CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI ŽĎÁRSKÉ VRCHY NA PŘÍKLADU RESTAURAČNÍHO ZAŘÍZENÍ

Sylva Skupinová
Eliška Smotlachová
Jan Máče
Veronika Tesařová

TOURISM IN VYSOČINA REGION AND THE POSSIBILITIES FOR BUSINESS DEVELOPMENT IN THE PROTECTED AREA OF ŽĎÁRSKÉ VRCHY ON THE EXAMPLE OF A RESTAURANT

ABSTRAKT

Příspěvek se věnuje cestovnímu ruchu v Kraji Vysočina na úrovni analýzy dat časových řad let 2012 – 2013 zveřejněných Českým statistickým úřadem. S aplikací výpočtů základních statistických charakteristik týkající se zejména návštěvnosti, kapacity a počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních bylo například zjištěno, že Kraj Vysočina vykazuje podíl na počtu přenocování nerezidentů v České republice v průměru pouze 7,64% na rozdíl od Prahy, která se takto podílí v průměru 59,61%. Ale pro kategorii rezidenti se Kraj Vysočina podílí 4,72%, Praha 7,04%. Výsledky pro počet přenocování hostů tříděných podle zemí za rok 2014, ukazují na nejvyšší četnost pro počet přenocování v kategorii do 1000. Příspěvek se rovněž věnuje konkrétnímu příkladu restaurace situované v centru chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, kdy je zjištěn průměrný nárůst tržeb o 3,44%.

Klíčová slova: Analýza dat. Cestovní ruch. Časové řady. Kraj Vysočina

ABSTRACT

The paper is dedicated to tourism in Vysočina Region on level of data analysis of time series years 2012 - 2013 published by the Czech Statistical Office. With the application of calculations of basic statistical characteristics in particular concerning the attendance capacity and number of guests in collective accommodation establishments were, for example, found that the Vysočina Region has a share of total overnight stays by non-residents in the Czech Republic, an average of only 7.64 % unlike Prague, which follows involved an average 59.61%. But for residents of the category Vysočina Region contributes 4.72%, 7.04% in Prague. Results for the number of overnight stays classified by country for 2014 show the highest rate for the number of overnight stays in the category into 1000. The paper also looks at specific example of a restaurant located in the heart of the protected area of Žďárské vrchy, which is found an average increase in sales of 3.44 %.

Keywords: Data analysis. Tourism. Time series. Vysočina Region.

ÚVOD

Kraj Vysočina se rozprostírá ve středu České republiky. Kraj tvoří především Českomoravská vrchovina s velmi zachovalou přírodou. Návštěvníci zde naleznou také dvě chráněné krajinné oblasti, kterými jsou právě Žďárské vrchy a pak také Železné hory. Kromě toho je v kraji mnoho kulturních památek, hradů, zámků a církevních staveb. Z kulturních památek v kraji byly tři zapsány na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Jsou jimi historické centrum města Telč, poutní kostel svatého Jana Nepomuckého (Žďár nad Sázavou) na Zelené Hoře a židovská čtvrť, židovský hřbitov a Bazilika svatého Prokopa v Třebíči. Mezi lákadla regionu patří také muzeum v Pelhřimově mapující jedinečné výkony českých a světových rekordmanů (dostupné z <https://cs.wikipedia.org>).

Žďár nad Sázavou je město historie, tradic, přírody a mládí (Kunc, 2012). Město Žďár nad Sázavou je přirozeným centrem chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. Je okresním městem a jeho historie je úzce spjata s rozvojem žďárského cisterciánského kláštera a sahá až do poloviny 13. století. Na přelomu minulého století prochází Žďár většími stavebními změnami. Je postavena železnice, vznikají četné průmyslové podniky. V souvislosti s výstavbou Žďárských strojíren a sléváren dochází v 50. letech k prudkému růstu počtu obyvatel. Ráz města i celé krajiny se výrazně změnil. Byla zahájena rozsáhlá přestavba města, vzniklo moderní, správní a obchodní centrum, na obvodu města nová sídliště (dostupné z <https://portal.mpsv.cz>).

1. TEORETICKÉ ZARÁMOVÁNÍ PROBLEMATIKY

1.1 STATISTIKA CESTOVNÍHO RUCHU

Pro efektivní rozvoj cestovního ruchu jsou důležité kvalitní statistické informace. Statistika cestovního ruchu je oborovou statistikou, jejíž páteří jsou údaje o kapacitě a návštěvnosti hromadných ubytovacích zařízení sloužících cestovnímu ruchu (zařízení, která pravidelně či nepravidelně poskytují přechodné ubytování účastníkům cestovního ruchu) a o účastnících zahraničního cestovního ruchu vč. dat z hraniční statistiky. Vedle toho jsou významné i výsledky šetření v domácnostech o domácím a výjezdovém cestovním ruchu. Podstatnou informací jsou i ekonomické údaje, zejména o podílu cestovního ruchu na tvorbě hrubého domácího produktu (HDP). Přesahy oblasti cestovního ruchu do jiných odvětví vyvolávají nutnost používat častěji metodu dopočtů některých ukazatelů, eventuálně i expertní odhady. Pro tyto účely jsou realizována nová pravidelně se opakující či jednorázová mimořádná statistická šetření. V tomto směru je od roku 1999 rozpracován projekt národního satelitního účtu cestovního ruchu.

Vypovídací schopnost statistiky cestovního ruchu se zejména od roku 2006 výrazně zlepšila a lze ji hodnotit ve srovnání se zahraničím jako velmi dobrou, nicméně zejména pro tuzemské uživatele chybějí podrobnější informace na regionální úrovni.

Určitá snaha ke zlepšení stavu v této oblasti byla vyvinuta Českým statistickým úřadem, který připravil ve spolupráci s dalšími pracovišti státní statistické služby „informační křižovatku“ (bránu – portál) pro ty, kteří hledají statistické údaje. ČSÚ si totiž uvědomuje, že takové „hledání“ není vždy nejjednodušší. Informace jsou proto tříděny podle dvou hledisek: podle tematického okruhu (Ekonomika, Lidé a společnost atd.) a podle zdroje, který informaci poskytl (například Ústav pro informace ve vzdělávání, Ministerstvo práce a sociálních věcí atp.), (dostupné z <http://www.mmr.cz>).

1.2 ČASOVÉ ŘADY

Významným úkolem statistických analýz ekonomických jevů je zkoumání jejich dynamiky. Empirická pozorování v ekonomické oblasti jsou velice často uspořádána do časové řady. Ekonomickou časovou řadou se rozumí řada hodnot jistého věcně a prostorově vymezeného ekonomického ukazatele, která je uspořádána v čase směrem od minulosti do přítomnosti (Artl & Artlová, 2009).

Pod pojmem časová řada si lze představit posloupnost věcně a prostorově srovnatelných pozorování, která jsou uspořádaná z hlediska času a směru, vždy minulost – přítomnost. Analýzou časových řad lze charakterizovat metody, které slouží k popisu dynamických systému a případně k předvídání jejich budoucího chování (Hindls, Hronová, Seger & Fischer, 2006).

Pomocí grafů lze rozpoznat dlouhodobou tendenci v průběhu řady nebo některé periodicky se opakující vývojové změny. Tato analýza však nestačí k poznání hlubších souvislostí a mechanismů studovaného procesu a neumožňuje přehledným způsobem popsat jeho vlastnosti. K popisu vlastností lze použít elementární charakteristiky časových řad. Mezi tyto charakteristiky patří difference různého řádu, tempa a průměrná tempa růstu, průměry hodnot časové řady (Marek, Jarošová, Pecáková, Pourová & Vrabec, 2007).

Sledují-li se hodnoty stejnorodého extenzitního či intenzitního ukazatele v několika obdobích nebo okamžicích, lze z těchto hodnot sestavit buď řadu indexů se stálým základem (též řadu bazických indexů) nebo řadu řetězových indexů.

V prvním případě se jedna z hodnot (obvykle hodnota z nejstaršího období nebo okamžiku) zvolí za základ a s ní se porovnávají všechny hodnoty zbývající. Ve druhém případě se porovnávají hodnoty vztahující se ke dvěma sousedním obdobím nebo okamžikům (Hendl, 2009).

1.3 MODELOVÁ RESTAURACE „RESTAURACE U CHALUPY“

Rok 1989 se stal významným mezníkem ve vývoji českého pohostinství. Do té doby převažující státní vlastnictví se změnilo v soukromé, které vytváří vhodné podmínky pro rozvoj podnikání v této oblasti. Podnikání ve stravování a hotelnictví se řídí stejnými obecně platnými předpisy a pravidly jako podnikání v jiné podnikatelské činnosti, ale i současně specifickými platnými předpisy vztahujícími se k činnosti veřejného stravování a ubytování. (Zimáková, 2007).

Restaurace U Chalupy se nachází několik set metrů od centra města Žďár nad Sázavou, na nově vybudované ulici Veselské. Je zde velmi dobrá příjezdová cesta a možné parkování přímo před i za restaurací. Restaurace U Chalupy byla otevřena v roce 2004. Budova byla nově postavena a dlouhá léta ji vlastnická firma splácěla.

Restaurace se nachází v 1. patře dvoupatrové budovy. V roce 2004 se spíše orientovala na českou minutkovou kuchyni a steaky na lávovém grilu. Od roku 2009 se plně orientuje na italskou gastronomii. Restaurace U Chalupy má dobře fungující tým, který svou spoluprací je dnes velmi oblíbený i mezi zákazníky. Zainteresovanost personálu a interaktivní nabídka, to vše posouvá toto gastronomické zařízení dopředu (Poznámka: vlastní zkušenost spoluautora, který je zaměstnancem této restaurace).

2. CÍL, MATERIÁL A METODIKA ZKOUMÁNÍ

Hlavním cílem příspěvku je statistické zpracování vybraných nejzajímavějších zdrojových dat Českého statistického úřadu z oblasti cestovního ruchu v Kraji Vysočina. Zdrojová data byla poskytnuta Českým statistickým úřadem, který je zveřejnil na svých internetových stránkách (www.czso.cz/csu/czso/cru_cr).

Byla zpracována zdrojová data Českého statistického úřadu z časových řad let 2000 – 2013 zaměřená na návštěvnost, kapacitu hromadných ubytovacích zařízení a to i ve srovnání s celou Českou republikou a v kontrastu s hlavním městem Praha. Dalším cílem bylo ukázat srovnání relativního počtu přenocování hostů v hromadných zařízeních v Kraji Vysočina a hl. m. Praha v letech 2012 až 2014 ve vztahu k celkovému počtu přenocování hostů v hromadných zařízeních v České republice celkem a také trend kapacity hromadných ubytovacích zařízení v turistickém regionu Vysočina v letech 2000 – 2012. Rovněž bylo cílem utřídit počty hostů v hromadných ubytovacích zařízeních podle zemí v Kraji Vysočina v roce 2014. Jako modelová ukázka rozvoje podnikání v regionu, a to konkrétně v centru chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy ve městě Žďár nad Sázavou, byla zpracována interní data Restaurace U Chalupy v letech 2007 - 2013. Výstupy z této

problematiky jsou interpretovány v podobě indexních řad z důvodů respektování citlivých interních dat poskytovatele a zachování diskretnosti. Data byla poskytnuta spoluautorovi příspěvku z účetních uzávěrek zkoumané restaurace pro ukázkou rozvoje podnikání v této zajímavé lokalitě.

Pro zpracování zdrojových statistických dat byly použity běžné metodické postupy, které se analýzou časových řad zabývají a uvádí je například Arlt & Arltová (2009). Rovněž byly aplikovány postupy při práci s časovými řadami, které uvádí například Hindls, Hronová, Seger & Fischer (2006) nebo Novák (2015). Grafické vyjádření pro zdůraznění názornosti výstupů doporučuje například Marek, Jarošová, Pecáková, Pourová & Vrabec (2007).

Pro získání bazických a řetězových indexu tržeb byla použita data z účetních uzávěrek Restaurace U Chalupy. Z důvodů diskretnosti nejsou v příspěvku uváděny reálné tržby tohoto restauračního zařízení. Cílem této analýzy je získání přehledu o rozvoji provozu restaurace a její prosperitě ve sledované lokalitě. Byla použita interní data zaměstnavatele spoluautora tohoto příspěvku.

3. VÝSLEDKY A DISKUSE

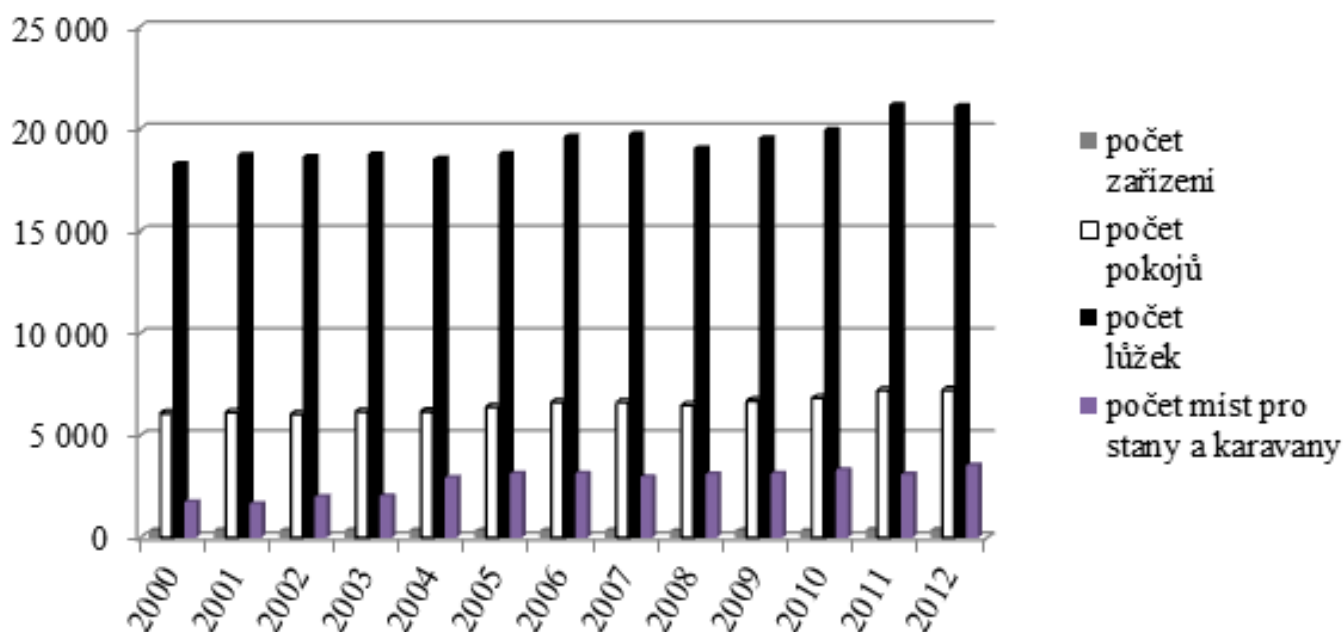
3.1 KAPACITA HROMADNÝCH UBYTOVACÍCH ZAŘÍZENÍ V KRAJI VYSOČINA

Z časové řady zdrojových data byly vybrány nejzajímavější hodnoty, ze kterých byly zpracovány výstupy informující o situaci v Kraji Vysočina z pohledu kapacity. Do analýzy byla zahrnuta data pro počet zařízení, počet pokojů, počet lůžek a počet míst pro stany a karavany v časové řadě let 2000 – 2012. Z grafu 1 vyplývá, že tyto počty nevykazují zásadní výkyvy, což je pro stabilitu cestovního ruchu v Kraji Vysočina velmi důležité. Uvedené grafické vyjádření výstupů potvrzují i základní statistické charakteristiky uvedené v tabulce 1. Pouze u kategorie „Počet míst pro stany a karavany“ lze registrovat významnější výkyvy, kdy ze zdrojových dat a grafu 1 vyplývá, že dochází k nárůstu v této kategorii. Uvedený nárůst může souviset s návratem ke stylu kempování a touhou moderního světa přiblížit se krásné přírodě a rovněž s nižší cenovou náročností na uvedený typ pobytu.

Tabulka 1: Základní statistické charakteristiky pro hodnoty kapacity hromadných ubytovacích zařízení v turistickém regionu Vysočina v letech 2000 - 2012

Statistická charakteristika	Počet zařízení	Počet pokojů	Počet lůžek	Počet míst pro stany a karavany
Aritmetický průměr	362	6 515	19 383	2 758
Variační koeficient	4,14%	6,19%	4,83%	23,52%

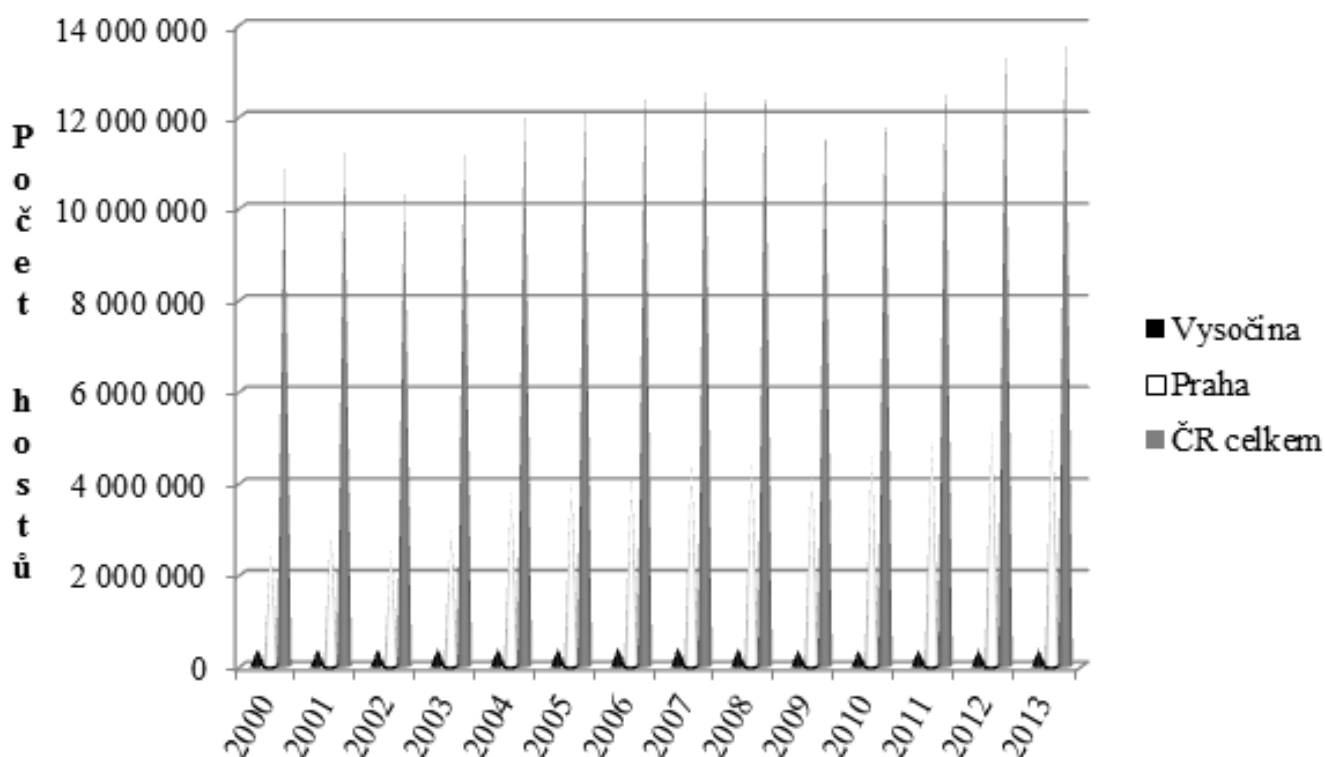
Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2015[cit.17.4.2015]<www.czso.cz>; vlastní zpracování

Graf 1: Trend kapacity hromadných ubytovacích zařízení v turistickém regionu Vysočina v letech 2000 - 2012

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2015[cit.17.4.2015]<www.czso.cz>; vlastní zpracování

3.2 SROVNÁNÍ ABSOLUTNÍHO POČTU HOSTŮ MEZI KRAJEM VYSOČINA A HLAVNÍ MĚSTO PRAHA A CELKOVÉHO POČTU HOSTŮ ZA ČESKOU REPUBLIKU V LETECH 2000 - 2013

Dále byla provedena srovnávací analýza pro kategorii počet hostů v absolutních počtech v letech 2000 - 2013. Záměrně byl do analýzy vložen kraj hlavní město Praha, kdy lze přepokládat, že je tento kraj nejnavštěvovanějším krajem v České republice. Z výsledků vyplývá, že Kraj Vysočina má pochopitelně nižší návštěvnost, ale stabilní, bez zásadních výkyvů na rozdíl od Prahy. Datové srovnání pak názorně uvádí graf 2.

Graf 2: Srovnání absolutního počtu hostů mezi Krajem Vysočina a hlavní město Praha a celkového počtu hostů za Českou republiku v letech 2000 - 2013

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2015[cit.9.11.2015]<www.czso.cz>; vlastní zpracování

Tabulka 2: Základní statistické charakteristiky pro počet hostů pro Kraje Vysočina a hl. m. Praha a celkový počet hostů za Českou republiku v letech 2000 – 2013

Statistická charakteristika	Vysočina	Praha	Celá Česká republika
Aritmetický průměr	379 814	4 100 874	12 258 833
Variační koeficient	5,63%	23,88%	8,22%

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2015[cit.9.11.2015]<www.czso.cz>; vlastní zpracování

3.3 SROVNÁNÍ RELATIVNÍCH HODNOT POČTU PŘENOCOVÁNÍ U REZIDENTŮ A NEREZIDENTŮ U KRAJE VYSOČINA A HLAVNÍ MĚSTO PRAHA VE VZTAHU K CELKOVÉMU POČTU PŘENOCOVÁNÍ HOSTŮ V HROMADNÝCH UBYTOVACÍCH ZAŘÍZENÍ ZA CELOU ČESKOU V LETECH 2012- 2014

Jinak je tomu pochopitelně z hlediska počtu přenocování nerezidentů v Kraji Vysočina v kontrastu s Prahou. Z tabulky 3 jasně vyplývá, že k celkovému počtu přenocování nerezidentů se Vysočina dostává v průměru na pouhých 7,64‰ (zdůrazněno promile) na rozdíl od Prahy, kde se relativní počet přenocování z celkového počtu přenocování nerezidentů za Českou republikou rovná v průměru 59,61% v letech 2012 – 2014.

Tabulka 3: Srovnání relativního počtu přenocování hostů v hromadných zařízeních v Kraji Vysočina a hl. m. Praha v letech 2012 až 2014 ve vztahu k celkovému počtu hostů přenocovaných v hromadných zařízeních v České republice celkem pro kategorii nerezidenti.

Rok	Relativní počet přenocování hostů v hromadných zařízeních v Kraji Vysočina uvedeno v ‰	Relativní počet přenocování hostů v hromadných zařízeních v kraji hl. m. Praha Uvedeno v %
2012	7,91	59,36
2013	7,92	58,96
2014	7,10	60,52
Aritmetický průměr	7,64	59,61

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2015[cit.9.11.2015]<www.czso.cz>; vlastní zpracování

Jiné, optimističtější výsledky udává tabulka 4. Kde je tato problematika analyzována na rezidentech. V tabulce 4 je uvedeno srovnání opět dvou kontrastních krajů z hlediska počtu přenocování, kdy základem pro výpočet byl celkový počet přenocování rezidentních hostů v hromadných zařízeních za celou Českou republiku v aktuální časové řadě let 2012 – 2014. Z výsledků vyplývá, že relativní počet přenocování hostů v Kraji Vysočina není až tak kontrastní ve srovnání s počtem přenocování rezidentních hostů v Praze. Z výstupů vyplývá, že tuzemská klientela ráda navštíví nejen Prahu, ale i krásnou vysočinu.

Tabulka 4: Srovnání relativního počtu přenocování hostů v hromadných zařízeních v Kraji Vysočina a hl. m. Praha v letech 2012 až 2014 ve vztahu k celkovému počtu hostů přenocovaných v hromadných zařízeních v České republice celkem pro kategorii rezidenti.

Rok	Relativní počet přenocování hostů v hromadných zařízeních v Kraji Vysočina	Relativní počet přenocování hostů v hromadných zařízeních v kraji hl. m. Praha
	uvedeno v %	uvedeno v %
2012	4,64	7,01
2013	4,75	7,55
2014	4,77	6,57
Aritmetický průměr	4,72	7,04

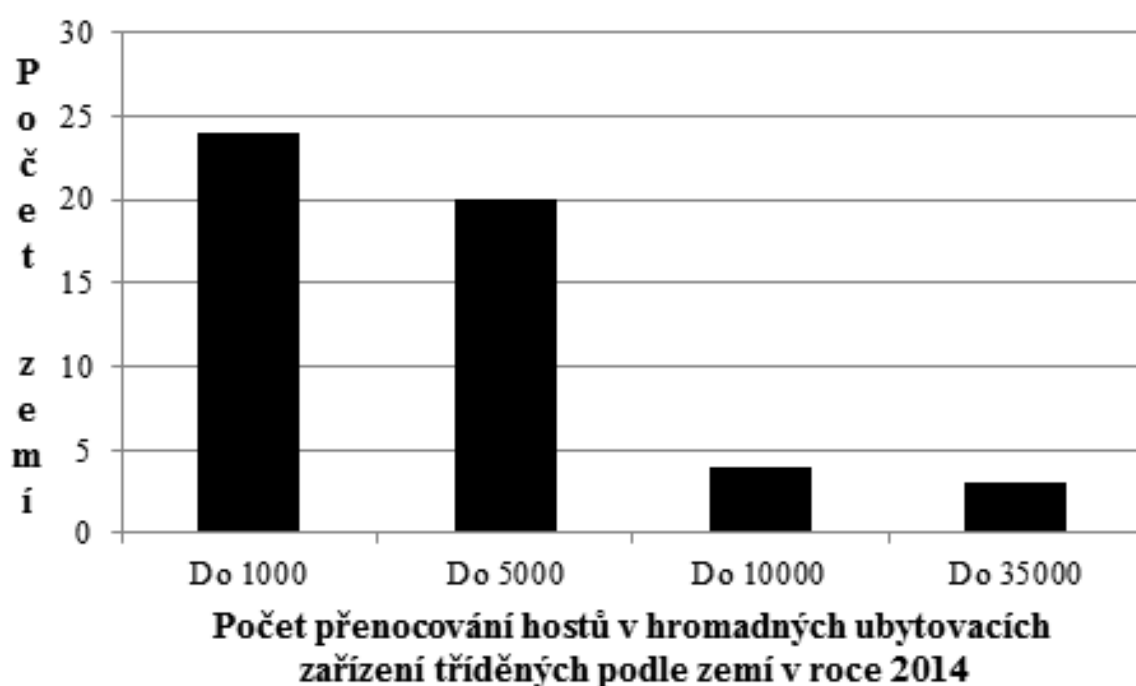
Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2015[cit.9.11.2015]<www.czso.cz>; vlastní zpracování

3.4 STATISTICKÁ ANALÝZA POČTU PŘENOCOVÁNÍ NEREZIDENTŮ V HROMADNÝCH UBYTOVACÍCH ZAŘÍZENÍCH V KRAJI VYSOČINA V ROCE 2014

Zajímavá je i analýza návštěvnost nerezidentů v Kraji Vysočina vyjádřená počtem přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních z hlediska zemí, ze kterých hosté, kteří v Kraji Vysočina přenocovali, pocházeli. Data byla zpracována pouze za nejaktuálnější zdrojově dostupný rok, rok 2014.

Z grafu 3 vyplývá, že nejfrekventovanější počty přenocování se pohybovaly do 1000, kdy tento počet přenocování využili hosté z 24 zemí. Pochopitelně nejnižší počet zemí (3 státy) využilo počet přenocování do 35000. Lze konstatovat, že turisté ze zahraničí dávají stále přednost kratším pobytům rovněž v analyzovaném Kraji Vysočina, kdy relativní četnost počtu přenocování byla u kategorie do 1000 téměř u poloviny zemí a to 47,1%, zatímco u kategorie s nejvyšším počtem přenocování (do 35000) se vyskytovalo pouhých 5,9% států. Uvedené hodnoty včetně konkrétních zemí shrnuje tabulka 5.

Graf 3: Četnosti počtu přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních podle zemí v roce 2014 v Kraji Vysočina

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2015[cit.9.11.2015]<www.czso.cz>; vlastní zpracování

Tabulka 5: Třídění počtu přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízení podle zemí v Kraji Vysočina v roce 2014

Počty přenocování hostů	Absolutní četnost	Relativní četnost	Země, ze kterých hosté pocházeli
Do 1000	24	47,1 %	Bulharsko, Estonsko, Chorvatsko, Island, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Indie, Jižní Korea, Jihoafrická republika, ostatní africké země, Austrálie, Nový Zéland, Oceánie, Turecko, Brazílie, Mexiko, ostatní americké země, Řecko, Srbsko a Černá Hora, Lichtenštejnsko, Malta, Portugalsko
Do 5000	20	39,2 %	Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Čína, Izrael, Japonsko, Ostatní asijské země, Švýcarsko, Ukrajina, ostatní evropské země, Kanada, Rumunsko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko, Švédsko, Maďarsko, Norsko
Do 10000	4	7,8 %	Itálie, Spojené státy americké, Rusko, Polsko
Do 35000	3	5,9 %	Německo, Slovensko, Nizozemsko

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2015[cit.9.11.2015]<www.czso.cz>; vlastní zpracování

Kraj Vysočina navštívili v roce 2014 hosté minimálně z 51 zemí a realizovali zde celkem 156885 přenocování. Pro srovnání absolutních počtů, byl počet přenocování rezidentů v roce 2014 v Kraji Vysočina 993436, přičemž počet přenocování rezidentů v celé České republice v roce 2014 byl 20836817 a počet nerezidentů 22110112.

3.5 ANALÝZA TRŽEB RESTAURACE U CHALUPY

Restaurace U Chalupy je optimálním modelem pro průzkum možnosti rozvoje podnikání v Kraji Vysočina, neboť se nachází přímo v centru chráněné krajinné oblasti Žďárské vrch, ve městě Žďár nad Sázavou a zároveň spoluautor této publikace byl zaměstnancem této restaurace. Získaná zdrojová data jsou přesná a pocházejí z účetních uzávěrek studované restaurace, jen z důvodů práce s citlivými údaji jsou výsledky publikovány formou indexních řad. Z tabulky 6 vyplývá, že docházelo vždy o navýšení tržeb oproti výchozímu roku 2007 a v průměru meziročně došlo ke zvýšení tržeb o 3,44%. Z těchto výstupů je patrné, že podnik prosperuje a může být vzorem pro potenciální podnikatele v tomto regionu. Samozřejmě, že tržby nejsou jediným ekonomickým ukazatelem, který vede k prosperitě podniku, ovšem spoluautor příspěvku a zároveň zaměstnanec této restaurace se pochvalně vyjadřuje o stálosti personálu, uspokojivém množství stálých zákazníků a vysoké návštěvnosti. Toto vše vede k prosperitě podniku a vzhledem k faktu, že Restaurace U Chalupy funguje dodnes, je tato restaurace jistě zisková.

Tabulka 6: Indexní řady pro tržby Restaurace U Chalupy v letech 2007 - 2013

Rok	Bazické indexy tržeb	Řetězové indexy tržeb
2007	1	-
2008	1,1179	1,1179
2009	1,1941	1,0682
2010	1,1399	0,9546
2011	1,1604	1,0180
2012	1,1563	0,9965
2013	1,2199	1,0550
		Geometrický průměr: 1,0344

Zdroj: interní data Restaurace U Chalupy, vlastní zpracování

ZÁVĚR

V tomto příspěvku byla provedena analýza časových řad v oblasti cestovního ruchu v Kraji Vysočina, ze které vyplývají následující výstupy. Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina je stabilní a nevykazuje zásadní výkyvy s výjimkou kategorie „počet míst pro stany a karavany“, kde je v posledních letech časové řady zaznamenán významnější nárůst, což je pro Kraj Vysočina přínosem.

Dále bylo ze srovnávací analýzy zjištěno, že Kraj Vysočina má nižší návštěvnost, ta je ale stabilní, bez zásadních výkyvů, variační koeficient byl pro kategorii počet hostů pouze 5,63% na rozdíl od Prahy, kde byl variační koeficient více než čtyřnásobně vyšší (23,88%). Počtem přenocování nerezidentů (časová řada 2012 – 2014) nemůže Kraj Vysočina konkurovat hlavnímu městu, její podíl na počtu přenocování nerezidentů je v průměru pouze 7,64% na rozdíl od Prahy, která se takto podílí v průměru 59,61%. Ale je velmi pozitivní, že u stejné problematiky v téže časové řadě, ale pro kategorii rezidenti Kraj Vysočina nijak nezaostává. Na celkovém počtu přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních ve vztahu k celé České republice se podílí 4,72 %, Praha 7,04 %.

Z analýzy počtu přenocování nerezidentů v hromadných ubytovacích zařízeních v Kraji Vysočina v roce 2014 vyplývá, že ji v tomto roce navštívili hosté z minimálně 51 zemí. Nejčastější počet přenocování hostů měl pravděpodobně charakter krátkodobých pobytů a spadl do kategorie do 1000. Kategorii do 35000 využili hosté z pouze 3 zemí a to z Německa, Slovenska a Nizozemska. Tuto klientelu je třeba si „hýčkat“ neboť je potvrzeno, že na celkové ziskovosti ubytovacích zařízení se odráží hlavně intenzitní faktor délka pobytu hosta.

Analýza tržeb Restaurace U Chalupy přinesla rovněž zajímavé a pro drobné podnikatele v Kraji Vysočina pozitivní výstupy. Z této analýzy jednoznačně plyne, že zásadní ekonomický ukazatel byl ve studované časové řadě ve srovnání s výchozím rokem 2007 vždy v nárůstu a meziročně docházelo k růstu tržeb o 3,44%. Je velmi pozitivní, že ve městě Žďár nad Sázavou, které se nachází v centru chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, je dostatek hostů, kteří mají svojí návštěvností zájem podpořit rozvoj soukromých subjektů v regionu v „srdci Evropy“.

LITERATURA

- [1] ARTL, J., ARTLOVÁ, M. *Ekonomické časové řady*. Professional Publishing, 2009. ISBN 978-80-86946-85-6.
- [2] HENDL, J. *Přehled statistických metod, analýza a metaanalýza dat. Vydání 3., Portál s.r.o., Praha 2009.* ISBN 978-80-7367-482-3.
- [3] HINDLS, R., HRONOVÁ, S., SEGER, J., FISCHER, J. *Statistika pro ekonomy*. 7. vydání, Professional Publishing, Praha, 2006. ISBN 80-86946-16-9.
- [4] KUNC VLADIMÍR. ŽĎÁR NAD SÁZAVOU, MĚSTO POD ZELENOU HOROU. FOTOATELIÉR VIDEO-FOTO-KUNC, 2012. ISBN 978-80-904653-9-8
- [5] MAREK, L., JAROŠOVÁ, E., PECÁKOVÁ, I., POUROVÁ, Z., VRABEC, M. *Statistika pro ekonomy – Aplikace*. 2. vydání. Professional Publishing, Praha, 2007. ISBN 978-80-86946-40-5.
- [6] Zimáková, B. *Food & Beverage Management*. Praha, 2007. ISBN 978-80-86578
- [7] Český statistický úřad [online]. 2015, [cit. 2015-04-17]. Dostupné z https://www.czso.cz/csu/czso/cru_cr
- [8] Český statistický úřad [online]. 2015, [cit. 2015-11-09]. Dostupné z https://www.czso.cz/csu/czso/cru_cr
- [9] Kraj Vysočina [online]. 2016, [cit. 2016-01-24]. Dostupné z https://cs.wikipedia.org/wiki/Kraj_Vyso%C4%8Dina
- [10] Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2009 [cit 2011-12-10]. Dostupné z : https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/vys/kop/jihlava/statisticke_prehledy/zpravodaj_kop_jihlava_-_12_prosinec_2011.pdf

KONTAKT

Dr. Ing. Sylva Skupinová

Katedra managementu

Vysoká škola hotelová v Praze 8, spol. s r. o.

Svídnická 506, 181 00 Praha 8

e-mail: skupinova@vsh.cz

Ing. Eliška Smotlachová

Katedra ekonomie a ekonomiky

Vysoká škola hotelová v Praze 8, spol. s r. o.

Svídnická 506, 181 00 Praha 8

e-mail: smotlachova@vsh.cz

PhDr. Jan Máče, Ph.D.

Katedra ekonomie a ekonomiky

Vysoká škola hotelová v Praze 8, spol. s r. o.

Svídnická 506, 181 00 Praha 8

e-mail: mace@vsh.cz

Bc. Veronika Tesařová

Restaurace U Chalupy

Veselská 9/15, 591 01 Žďár Nad Sázavou

e-mail: veronika.tesarova@email.cz

**NERECENZOVANÁ
ČÁST MIMO DATABÁZI
ERIH PLUS**

TURISTICKÉ ROZHLEDY

NÁVRH KATEDRY CESTOVNÍHO RUCHU VŠP JIHLAVA NA ÚPRAVU PRÁVNÍCH PODMÍNEK PRO VÝKON ČINNOSTI PRŮVODCE

Eva Janoušková
Petr Chalupa
Jaromír Rux

THE PROPOSAL OF THE DEPARTMENT OF TRAVEL AND TOURISM OF THE COLLEGE OF POLYTECHNICS JIHLAVA TO MODIFY THE LEGAL CONDITIONS FOR THE ACTIVITY OF TOURIST GUIDE

ABSTRAKT

V souvislosti s kulturním cestovním ruchem a využitím místního dědictví se dostává do popředí role průvodců cestovního ruchu. Problémy jejich činnosti jsou dostatečně známy a byly opakovaně publikovány např. COT business, (Janoušková, 2012). Na základě studia této problematiky v jednotlivých zemích EU navrhuje Katedra cestovního ruchu řešení některých problémů. Cílem práce je provést komparaci a analýzu právních podmínek průvodcovské činnosti. Historickou metodou jsou analyzovány starší dokumenty. V závěru jsou navržena pro společenskou praxi nápravná opatření.

Klíčová slova: Obec s rozšířenou působností. Průvodce cestovního ruchu. Vedoucí zájezdu.

ABSTRACT

In the context of cultural tourism and the use of local heritage comes to the fore the role of tourist guides. Problems of their activity are well known and have been repeatedly published e. g. on COT business, (Janoušková, 2012). The Department of Travel and Tourism proposed solutions to some problems based on the study of this issue in the different EU countries. The aim is to compare and analyze legal conditions guide activities. The older documents are analyzed by the historic method. In the end, the social practice of measures designed to improve the guide work.

Keywords: Municipality with extended powers. Tourist guide. Tour manager.

ÚVOD

S trochou nadsázky je možno říci, že práce vedoucího (průvodce) cestovního ruchu je stejně stará jako vlastní cestování (Rux, 2014). Průvodci doprovázeli účastníky prvních olympijských her v roce 776 před naším letopočtem, Římany při cestách do termálních lázní severně od Alp, poutníky při cestách na posvátná místa a také byli součástí šlechtického doprovodu následníka českého trůnu Maxmiliána při jeho cestě do Janova v letech 1551–1552. K nejvýznamnějším účastníkům patřili Vilém z Rožmberka a Zachariáš z Hradce. Oba se nadchli krásami renesančních staveb a po návratu nechali italskými umělci přestavět v renesanční slohu svá sídla Český Krumlov a Telč. Ta se stala spolu s Prahou prvními českými památkami zapsanými v roce 1992 na Seznam světového dědictví UNESCO. (Rux, 2014)

Průvodčí Cesta byla přípravou na budoucí zaměstnání a měla mladého šlechtice seznámit s cizími kulturami a hlavními díly renesance. Součástí cesty byl elitní výcvik, studium cizích jazyků, šerm, tanec, jízda na koni, etiketa a navázání kontaktů. Cesta trvala obvykle dva až tři roky, byla plánována a připravována roky dopředu. Prakticky povinná byla návštěva Říma a Florencie, nejvýchodnějším bodem trasy byla Praha, kterou však navštívilo pouze malé procento cestovatelů (Zuelow, 2016). Mladé šlechtice doprovázeli průvodci, učitelé, vychovatelé, služebníci, kočí, odborníci na opravy kočárů a péči o zvířata (Rux, 2014).

Právní podmínky v Rakousku (od roku 1867 Rakousko-Uhersku), jehož jsme byli součástí, upravoval císařský patent 227/1859 říšského zákona, jímž se vydává a od 1. května 1860 počínajíc v působnost uvádí řád živnostenský pro celý rozsah říše. Na tento zákon (platil více než 100 let a byl definitivně zrušen až zákonem č. 65/1965 Sb., zákoník práce) navazovaly prováděcí předpisy. Již v roce 1881 bylo v Praze 7 osobám uděleno úřední oprávnění pro průvodce cizinců, provádění byla koncesovaná živnost (Seifertová, 2014).

Jak uvádí Štemberk (2013), od roku 1924 byly pod patronací cizineckého svazu a magistrátu pořádány kurzy pro průvodčí cizinců, o které byl velký zájem. Pouze jejich absolventi se mohli ucházet o koncesi průvodce. Kurzů se dobrovolně účastnili i policisté a zaměstnanci dopravního podniku. Uchazeč o koncesi musel prokázat důkladnou znalost českých dějin, dějin Prahy, orientaci ve městě a jazykové znalosti. V rámci kurzu získávali posluchači též základní znalosti z psychologie a pedagogiky. Absolventi kurzů dostávali průvodcovskou legitimaci a odznak. Bylo požadováno pravidelné přezkušování průvodců. Je velmi smutné, že požadavek odborné zkoušky, který byl před sto lety samozřejmostí, není možno prosadit v současné době. Ceny za průvodcovské služby stanovoval cizinecký svaz.

Od roku 1945 byl výkon činnosti průvodce vázán na složení poměrně náročných zkoušek. Po roce 1989 byla živnost průvodce cestovního ruchu střídavě živností volnou a vázanou.

CÍL PRÁCE A METODY

Cílem práce je provést komparaci a analýzu právních podmínek průvodcovské činnosti v jednotlivých zemích EU a na základě zkušeností členů katedry navrhnout částečné řešení neutěšené situace v průvodcovské činnosti.

Současné právní podmínky určuje zákon 130/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 455/1991. Sb. o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a další související normy a který vstoupil v platnost 1. 7. 2008.

Podle této novely existuje v ČR jediná volná živnost, do které patří pod číslem 71 obor činnosti Provozování cestovní agentury a průvodcovská činnost v oblasti cestovního ruchu.

Národní soustava kvalifikací uvádí v kategorii „Gastronomie, hotelnictví a turismus“ mezi 27 profesemi také pod kódem 65-021-N profesní kvalifikaci „Průvodce cestovního ruchu“. Zájemce o průvodcovství v cestovním ruchu musí splňovat 18 odborných činností podle vypsání hodnotících standardů.

Mezi autorizovanými institucemi je zařazena také Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra cestovního ruchu, kde neoddělitelnou součástí odborného studia je také průvodcovská činnost. Na katedře působí 11 učitelů, kteří všichni pracují jako průvodci pro školní cestovní kancelář a kromě nich průvodcovskou činnost vykonává i několik externích učitelů.

Díky bakalářské práci studentky Petry Skleničkové, obhájené v roce 2015, a dalšímu sběru informací, jsou k dispozici poměrně podrobné údaje o právních podmínkách a způsobu vzdělávání průvodců v jednotlivých zemích EU. Nejdůležitější z nich jsou shrnuty v následujících bodech:

- Počet zemí, kde je průvodcovská činnost živností volnou a počet zemí, kde je činností regulovanou, je v podstatě vyrovnaný (volná 13 zemí, regulovaná 15 zemí).
- Ve všech zemích EU existují profesní organizace průvodců, většinou na celostátní úrovni.
- Profesní organizace ve všech zemích přijímají za členy pouze kvalifikované průvodce.
- Důležitá je činnost Světové federace asociací průvodců cestovního ruchu (WFTGA), která měla v lednu 2015 zasedání v Praze a Evropské federace asociací turistických průvodců (FEG). Obě podporují požadavky na vysokou kvalifikaci a etiku průvodcovské činnosti.
- V některých zemích je vzdělání průvodců opravdu důkladné:
Řecko - 5 semestrů na škole pro průvodce (1 600 hodin teorie a 60 hodin praxe),
Skotsko - modrý odznak (1 200 hodin), Vídeň - 960 hodin.
- Ve většině zemí existují jednotné celostátní předpisy, ale také jsou země, kde rozhodování o podmínkách průvodcovské činnosti ponechávají na nižších územních jednotkách.

Žádná země nezpochybňuje právo průvodců ze zemí Evropské unie (dále EU) provádět ve všech zemích EU. Většina zemí, především země, kde je průvodcovská činnost regulována, vyžadují ohlášení činnosti.

Jako inspiraci pro naši republiku doporučujeme organizaci průvodcovské činnosti v zemi, která díky Thomasi Cookovi dala světu masový turismus, tedy v Británii. Jak uvádí Skleničková (2015) v Británii nejsou žádné požadavky na udělování licencí a britská vláda se snaží zbytečně nezasahovat státními regulacemi do oblastí, které se efektivněji spravují autonomně. To platí, až na výjimky v pohostinských službách, i v oblasti turistiky. Neexistuje zákonné opatření, které by upřesňovalo, kdo smí a nesmí vykonávat služby průvodce. Průvodcovská činnost tedy není regulována. Ohromnou vážnost mají průvodci s modrým odznakem, který se pro Londýn dá získat studiem v délce 1,5 roku a náročných zkouškách. Pouze kvalifikovaní průvodci se mohou stát členy organizace GUILD OF REGISTERED TOURIT GUIDES.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Na základě analýzy a komparace právních podmínek v jednotlivých zemích EU a dlouholetých zkušeností s praktickým výkonem tohoto povolání, Katedra cestovního ruchu Vysoké školy polytechnické v Jihlavě navrhuje toto řešení:

1. Jasně od sebe oddělit (podle normy CSN EN 13809) dvě základní průvodcovské činnosti:
Vedoucí zájezdu (tour manager, assistance pendant le voyage, Reiseleiter) je fyzická osoba, která řídí a kontroluje itinerář v zastoupení cestovní kanceláře (touroperátora), zajišťuje, aby se plnil program, jak je popsán v katalogu cestovní kanceláře (touroperátora) a prodáván cestujícím, a poskytuje praktické místní informace.
Průvodce cestovního ruchu (tourist guide, guide touristique; guide interprete, Gäste-/Fremdenführer) je fyzická osoba, která provádí návštěvníky v jazyce podle jejich výběru a poskytuje výklad o kulturním a přírodním dědictví oblasti, přičemž tato osoba má obvykle specializaci na příslušnou oblast vydanou a/ nebo uznávanou příslušným úřadem.
2. Povolání vedoucího (průvodce) zájezdu ponechat jako živnost volnou a stanovení požadavků na průvodce ponechat na profesních organizacích (AČCKA, ACK) a jednotlivých cestovních kancelářích.

3. Povolání průvodce cestovního ruchu ponechat jako živnost volnou s těmito výjimkami: Odděleně řešit problematiku Prahy. Podle předsedy Asociace průvodců dr. Volemana zde působí přibližně 6 000 průvodců, z nichž 40 % je nekvalifikovaných. Vzhledem k významu Prahy a počtu turistů, kteří sem přijíždějí, přeradit průvodce cestovního ruchu do živností ohlašovacích vázaných.

Jakýkoliv výkon průvodcovské činnosti podmínit minimálně středoškolským vzděláním a zkouškami u oprávněné instituce. Tyto zkoušky by mohly být prominuty absolventům středních a vysokých škol, v jejichž učebním plánu je výuka průvodcovské činnosti.

4. Ponechat na obcích s rozšířenou působností rozhodnutí o lokalitách, ve kterých bude průvodcovská činnost živností vázanou, kde je třeba prokázat způsobilost dokladem o uznání odborné kvalifikace vydávaným uznávacím orgánem podle zákona o uznání odborné kvalifikace. Měly by to být všechny lokality zařazené na seznam UNESCO, dále většina městských památkových rezervací, některé národní kulturní památky, národní parky, CHKO a další lokality dle zvážení KÚ. Podobně jako v Praze by zkoušky byly prominuty absolventům oboru cestovní ruch středních a vysokých škol. (Domníváme se, že tento požadavek je oprávněný, neboť např. na naší škole je v učebním plánu minimálně 20 předmětů, které s průvodcovskou problematikou bezprostředně souvisí. Kromě toho se studenti účastní dvou zájezdů, na kterých vykonávají funkci průvodce). Organizací zkoušek pověřit vysoké a střední školy cestovního ruchu v jednotlivých krajích. Zkoušky a příslušné oprávnění by se vždy vztahovaly ke konkrétní lokalitě. Zájemce by mohl získat oprávnění pro více lokalit, případně pro celý kraj. Mohly by být využity zkušenosti Jihomoravského kraje, ve kterém již byli proškoleni krajszí průvodci.

ZÁVĚR

Jsme si vědomi, že náš návrh řeší pouze menší část složité problematiky průvodcovské činnosti. Přesto se domníváme, že má smysl se jím zabývat.

Předběžně jsme návrh konzultovali s politiky i pracovníky cestovního ruchu a našli jsme u nich pochopení. Jeho klady vidíme v tom, že by zahraniční i domácí návštěvníci našich nejvýznamnějších památek dostali kvalitní informace. Další dopad by byl ekonomický. Čeští průvodci by měli práci a platili daně.

LITERATURA

- [1] HACHTMANN, Rudigar. Tourismus-Geschichte. 1. Göttingen: Vandenhoeck, 2007. ISBN 978-3-8252-2866-8.
- [2] JANOUŠKOVÁ, Eva., RUX, Jaromír. Aktuální problémy průvodcovské činnosti v cestovním ruchu v České republice. COT Business. 2012, 10, s. 66-67. ISSN 12124
- [3] JANOUŠKOVÁ, Eva., RUX, Jaromír. Naděje českých průvodců?: Návrh Katedry cestovního ruchu VŠP Jihlava na řešení situace českých průvodců. Online časopis Studia Turistica. 2012, 3, 2, s. 61-67. ISSN 1804-252X. Dostupný z: <https://www.vspj.cz/tvurci-cinnost/casopisy-vspj/studia-turistica>
- [4] Konec českých průvodců v ČR? [online]. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.konecceskychpruvodcuvcz.cz>
- [5] Průvodci budou opět vázanou živností. [online]. COT business News. Elektronický čtrnáctideník časopisu COT business 07/2014. [cit. 2015-12-30]. Dostupný z: <http://cotmedia.cz/ecasopisy/newsletter/2014/news07/>
- [6] RUX, Jaromír. Dějiny turismu [online]. Jihlava: VŠP, 2014 [cit. 2015-12-30]. ISBN 978-80-87035-92-4. Dostupné z: www.vspj.cz
- [7] SEIFERTOVÁ, Věra. Průvodcovské činnosti. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4807-8.
- [8] SKLENIČKOVÁ, Petra. Porovnání podmínek průvodcovské činnosti ve vybraných zemích EU. Jihlava, 2015. Bakalářská práce. VŠP Jihlava. Vedoucí práce Jaromír Rux.
- [9] ŠTEMBERK, Jan. Kapitoly z dějin cestovního ruchu. 1. Praha: Vysoká škola obchodní, 2013. ISBN 978-80-86841-39-7.
- [10] ŠTYRSKÝ, Jiří., PETERA, Jiří. Práce průvodce v současných podmínkách rozvoje cestovního ruchu. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-535-6.
- [11] ZUELOW, Eric G. E. A History of Modern Tourism. 1. New York: Palgrave, 2016, 290 s. ISBN 978-0-230-36965-8.

KONTAKT

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra cestovního ruchu
Tolstého 16, 586 01 Jihlava
e-mail: eva.janouskova@vspj.cz

prof. PhDr. Petr Chalupa, CSc.

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra cestovního ruchu
Tolstého 16, 586 01 Jihlava
e-mail: petr.chalupa@vspj.cz

RNDr. PaedDr. Jaromír Rux, CSc.

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra cestovního ruchu
Tolstého 16, 586 01 Jihlava
e-mail: jaromir.rux@vspj.cz

PŘÍRODNÍ EXTRÉMY A CESTOVNÍ RUCH

Svatopluk Novák

NATURAL EXTREMES AND TOURISM

ABSTRAKT

Příspěvek má za cíl vytvoření teoretického schématu průběhu a působení přírodních extrémů na cestovní ruch. Systematika fyzickogeografické sféry umožňuje kategorizovat extrémní přírodní jevy ve vztahu k cestovnímu ruchu. K posouzení stavu jednotlivých přírodních krajinných složek byla použita metoda komplexní analýzy, hodnotící více parametrů. Pochopení a vysvětlení extrémních jevů tak nabízí příležitost propojit funkční vztahy mezi přírodními složkami krajiny a podmínkami realizace cestovního ruchu. Výsledkem je přehledná tabulka zahrnující příklady popisovaných fyzickogeografických jevů působících na cestovní ruch.

*Klíčová slova: Cestovní ruch. Přírodní extrémny.
Fyzickogeografická sféra*

ABSTRACT

This paper aims to create a theoretical scheme of the course and impact of natural extremes on tourism. Taxonomy of the physical-geographical sphere allows categorization of extreme natural phenomena in relation to tourism. To assess the state of individual natural landscape components, the method of complex analysis, evaluating multiple parameters, was used. Understanding and explanation of extreme events thus offers the opportunity to combine the functional relations between the natural components of the landscape and the conditions for implementation of tourism. The result is a clear table which includes examples of described physical-geographical phenomena acting on tourism

*Keywords: Tourism. Natural extremes.
Physical-sphere*

ÚVOD

Je přirozené, že zapomínáme na věci a události nepříjemné, ale i nebezpečné. O to intenzivnější je pak procitnutí z poněkud klamného pocitu bezpečí před přírodními silami. Vyplývá to zřejmě z rostoucí izolace mezi lidmi a přírodním prostředím a stále delšího pobytu v uzavřených prostorách jako jsou klimatizované budovy či auta. Lidé zapomínají, že jejich existenci podmiňuje a limituje okolní příroda. Teprve až se projeví její ohromující síla, bývá většinou pozdě nejen na prevenci, ale často i na záchranu lidí samotných. V případě aktivit spojených s cestovním ruchem výše uvedené platí dvojnásob. Lidé většinou cestují bez hlubších poznatků o tranzitní či cílové destinaci a spoléhají se na přízeň přírodních podmínek, které je mnohdy nečekaně překvapí a pak i znepríjemní či znemožní pobyt v daném místě. Možná, že právě výše uvedené „odtržení“ člověka od jeho přírodního prostředí, někdy naopak vede k zájmu o atrakce v podobě neobvyklých extrémních jevů. Paradoxně to, co obecně vzbuzuje obavy a strach, může některé lidi vést k „adrenalinové“ turistice. Takovéto pojetí cestovního ruchu se objevuje od druhé poloviny minulého století a tak se mohou stát i nebezpečná místa objektem zájmu cestovního ruchu. Z výše uvedených důvodů se příspěvek zaměřuje na extrémní projevy jednotlivých geosfér a jejich dopady na místní bohatství.

PŘÍRODNÍ EXTRÉMY A JEJICH SPECIFIKACE

Díky odborné systematice fyzickogeografické a socioekonomické sféry dokážeme analyzovat a kategorizovat přírodní jevy označované jako extrémní či katastrofické a rovněž popsat jejich komplexní působení mezi přírodními a společenskými složkami krajiny. V pochopení a vysvětlení těchto jevů se tak nabízí příležitost propojit funkční vztahy mezi přírodními složkami krajiny a podmínkami realizace cestovního ruchu.

Samostatnou otázkou představuje vlastní pojem extrémní přírodní jev. Obvykle je takto pojmenován přírodní jev, který obvykle způsobuje rychlé, rozsáhlé a často nezvratné změny přírodního i sociálního prostředí. Bývá označován také jako katastrofický, protože způsobuje materiální škody a ztráty na životech. Zdůrazňujeme tak antropocentrický pohled a podmíněnost člověka na přírodním prostředí. Navíc za situace, kdy sílí ekonomické aktivity pokrývají stále intenzivněji rozsáhlé plochy planety, nabývají změny přírodního prostředí o to více na významu. Lze totiž říci, že stejná extrémní přírodní událost – katastrofa, dříve způsobila menší nebo žádné škody, neboť v daném území bylo lidí i jimi vytvořených objektů prostě méně, nebo se zde nevyskytovaly vůbec.

Významným faktorem je i menší přizpůsobivost lidí k proměnlivému přírodnímu prostředí. Proto by dříve některé jevy ani nebyly označeny za extrémní. Může se to týkat silných atmosférických bouří, déle trvajících extrémních teplot či sucha, slabých zemětřesení apod.

Dalším činitelem zdůrazňujícím význam a dopady přírodních extrémů je postupující proces informační globalizace. Jednak každý takovýto jev a jeho následky jsou prezentovány krátce po jeho výskytu v médiích po celé planetě a jednak mají tyto následky následné dopady i na velmi vzdálená místa. Po zemětřesení v Asii mohou krachovat cestovní kanceláře v Evropě apod.

KOMPLEXNÍ POSUZOVÁNÍ A KLASIFIKACE PŘÍRODNÍCH EXTRÉMŮ

V každém případě jsou přírodní katastrofické jevy stále více sledovány a hodnocení jejich nebezpečnosti, projevů a následků je rovněž součástí hodnocení dopadů na cestovní ruch. Jednotlivé přírodní děje mající vliv na ostatní složky krajiny jsou většinou studovány příslušnými specializovanými obory – meteorologií, klimatologií, hydrologií, pedologií, oceánografií, glaciologií a dalšími. Jejich závěry ukazují na nutnost současného a provázaného studia dílčích geosfér a poznávání vztahů, kterými se navzájem ovlivňují a podmiňují. Níže uvedená klasifikace vznikla na základě geosystémové teorie a uplatněním komplexně analytického přístupu byly na příkladech specifikovány postupné procesy vedoucí k specifikaci jejich ovlivnění cestovního ruchu.

Cílem vytvoření klasifikace je představit obecný model zvažování příčin a postupu extrémních přírodních stavů vedoucích k omezení či znemožnění cestovního ruchu v postižené oblasti. Nosným metodologickým prvkem je aplikace ekologické metody v klasickém pojetí.

Příkladem komplexního způsobu posuzování vlivu na cestovní ruch je interpretace katastrofy z konce roku 2004 v jihovýchodní Asii. Tato katastrofa stála životy několika set tisíc lidí a ovlivnila životy milionů. Podmořské zemětřesení vyvolané posunem litosférických desek způsobilo tlakovou vlnu, která se v Indickém oceánu projevila vznikem tzv. tsunami. V pohybu se ocitla vodní masa v celém vertikálním profilu od oceánského dna až po hladinu. Výška této vlna byla na volném oceánu pouze několik málo desítek centimetrů a její délka více než 100 kilometrů. Nepředstavovala zde proto nebezpečí přestože její rychlost byla několik set kilometrů v hodině.

Co zapříčinilo katastrofu, bylo vzednutí tsunami při pobřeží třením spodních mas o dno a následným zpomalením a nakupením vody do podoby několik metrů vysoké vlny - vodní stěny přímo na pobřeží. Protože každá vlna má hřbet a důl, došlo nejdříve k odlivu vody a teprve pak následuje několik metrů vysoký vodní příval. Na tuto skutečnost upozornila malá britská školačka, zachránila tak mnoho lidí před smrtí. Obrovská masy vody se následně rychle přelila přes pobřeží až několik set metrů do vnitrozemí a poté se velká část vody hrnula zpět do oceánu. Přitom zcela devastovala nejen veškerou rekreační infrastrukturu, ale celou krajinu. Zneklidňující je, že tato vlna zdaleka nepatřila k těm největším. V minulosti pustošily pobřeží tsunami o výšce i mnoha desítek metrů. Jakou by způsobily katastrofu dnes, si lze jen stěží představit.

Zmíněný jev má původ v litosféře. Geologicky aktivní oceánská kůra způsobila podmořské zemětřesení. Už tento proces mívá katastrofické následky v podobě otřesů zemské kůry způsobujících především pád budov a jejich částí, což zapříčiňuje největší podíl zranění a úmrtí. Závažné škody se projevují na technické infrastruktuře – dopravní, informační a technické sítě, které vyvolávají dopravní kolaps, požáry a stěžují záchranné akce. Příkladem je zemětřesení v Nepálu ze dne 25. dubna 2015 v údolí Káthmándú, kde žije na 1,5 milionu obyvatel. Kromě tisíců mrtvých v zastavěných oblastech si vyžádalo několik desítek mrtvých horolezců a zablokovalo na měsíce výstup na Mount Everest, nejatraktivnější cíl vysokohorské turistiky na Zemi.

Pro přehledné posuzování přírodních extrémů bylo zapotřebí vytvořit schéma, znázorňující rozdělení projevů přírodní sféry společně s jejich nejdůležitějšími charakteristikami. Základem je členění podle přírodních geosfér, v nichž mají popisované jevy původ. Někdy je přesné určení původu méně zřetelné – např. sněhová lavina by nevznikla bez přítomnosti sněhové pokrývky, ale ani při jejím uložení v horizontální či mírně ukloněné poloze. Obdobně lze uvažovat o tsunami vyvolanou otřesy mořského dna, tedy litosféry. Pokud budeme zvažovat silový účinek uvádějící do pohybu masu sněhu či vody, pak by původ byl v obou případech v litosféře – svah s velkým sklonem či otřesy (pro naše potřeby neuvažujeme primární fyzikální jevy jako je gravitace či konvekční proudění v astenosféře). Zvažovány jsou tedy ty vlivy, které mají přímý dopad na místní krajinu a její bohatství.

Zcela jistě bude mimo uvedené mít zásadní význam především změna klimatu, vedoucí k mnoha dopadům nejen na místní bohatství, ale projeví se v globálním měřítku – od přeměny či zániku „ostrovních rájů“ v tropických mořích, přes degradaci krajiny v důsledku změn srážkového a hydrologického režimu až po migraci mnoha milionů lidí. S těmito problémy se bude vypořádávat nejen cestovní ruch, ale globální lidské společenství.

TABULKA PŘÍRODNÍCH EXTRÉMŮ

Níže uvedené třídění si neklade za cíl postihnout všechny možné extrémní jevy, představuje schéma k posuzování rizik spojených s místním bohatstvím a jeho využíváním v cestovním ruchu. V tabulce popisované dopady na cestovní ruch používají pro jejich územní rozsah termíny lokální, tj. místní o rozměrech nejvíce v řádu jednotek kilometrů čtverečních a regionální, tedy oblasti o rozměrech až tisíců kilometrů čtverečních. Hodnocení délky ovlivnění území extrémními stavy přírody je uváděno jako krátkodobé v řádu minut až hodin a střednědobé v řádu dnů až týdnů. Za dlouhodobé projevy lze považovat účinky přetrvávající měsíce až roky.

Toto upřesnění je nezbytné, protože nejen dílčí fyzickogeografické disciplíny pracují s odlišným vymezením používaných pojmů.

Stejně jako příčiny vzniku přírodních extrémních stavů lze posuzovat i jejich důsledky na cestovní ruch. Jak uvádí tab. 1, například pro atmosféru tropický cyklón, důsledky jsou regionálního rozsahu a délka ovlivnění cestovního ruchu je střednědobá. Lze namítnout, že ne každý cyklón má takovou intenzitu, aby došlo na celém území jeho působení k narušení turistické infrastruktury s nápravou v řádech týdnů až měsíců. Uvažujeme ovšem ty přírodní extrémy a ta místa, kde mají přírodní extrémy zničující účinky. Jinak to ani není možné, protože jediný tropický cyklón postihuje oblasti o rozloze desítek tisíců kilometrů čtverečních, i když většinou nad hladinou oceánu a ne nad souší.

Cestovní ruch samozřejmě počítá s těmi jevy, které mají periodický charakter výskytu, např. výše zmíněné tropické cyklóny. A některé přírodní extrémy, například teplotu, dokonce přímo využívá. Pobyt v řadě vyhledávaných turistických destinací ve velmi teplých oblastech, kde bez klimatizace a déle trvajícího přizpůsobení, by docházelo při běžně dosahovaných vysokých denních teplotních maximech (nad 40° C) k závažným zdravotním následkům. I toto je případ dalšího možného využití předloženého schématu: místo - atmosféra, vznik - intenzivní oslunění zemského povrchu, projev – vzrůst teploty biotických a abiotických komponent krajiny, dopad – přehřátí živých organismů, poškozování technické infrastruktury, rozsah – lokální a ž regionální, délka působení – krátkodobá.

ZÁVĚR

Problematika přírodních katastrof zůstává přes svoji významnost spíše na okraji zájmu, a to jak ze strany poskytovatelů služeb cestovního ruchu, tak i ze strany jeho konzumentů. S výjimkou těch, kteří mohou z relativně bezpečného místa sledovat něco unikátního, například projevy sopečné činnosti. Nicméně v tomto smyslu se jedná o sporadicky se vyskytující situace, kvůli kterým pro jejich časovou či prostorovou ohraničenost se nevyplatí budovat masivní turistickou infrastrukturu. Zůstanou proto předmětem zájmu spíše malých a specializovaných kanceláří cestovního ruchu. Zásadní zůstává problematika vlivu extrémních přírodních stavů na poškozování místního bohatství a tím ztížení či znemožnění aktivit cestovního ruchu v postižené oblasti.

Uvedené členění je příkladem možného řazení extrémních přírodních jevů, jejich příčin, projevů a následků. Zejména vzájemné propojování příčin a následků je výsledkem komplexu poznatků o jednotlivých geosférách podílejících se na přírodních extrémních jevech a zaslouží si samostatné podrobné zkoumání.

Tabulka 1: Působení přírodních extrémů

Extrémní jev	Původ	Vznik	Projev	Dopad	Rozsah a délka působení na cestovní ruch	
Silná bouřka	Atmosféra	Na výrazných studených frontách nebo v bouřkách při déletrvajícím teple	Místní intenzivní dešťové srážky, bouřky, krupobití a silný nárazový vítr	Místní záplavy, zatopené domy, polámané stromy	Lokální	Krátkodobé
Tornádo		V mohutném bouřkovém mraku	Silný větrný vír	Destrukce zasažené části krajiny	Lokální	Krátkodobé
Tropický cyklón		Nad přehřátým povrchem oceánu	Mohutná tlaková níže, intenzivní bouře a extrémní rychlosti větru	Devastace rozsáhlých částí povrchu, ztráty na životech	Regionální	Střednědobé
Povodeň	Hydrosféra	Silné dlouhotrvající deště, půda je nasycená a není schopná dále vodu absorbovat	Rozliv tekoucí vody do povodňových území, shromažďování vody ve sníženinách.	Likvidace vegetace a půdního krytu, infrastruktury. Ztráty na životech	Lokální až regionální	Střednědobé až dlouhodobé
Lavina		Nahromadění vrstvy sněhu na příkrých svazích, která již není schopna odolávat gravitaci	Masa sněhu valící se rychlostí až 100 km/h. Unáší sebou materiál a modeluje krajinu	Devastace krajiny v místě působení.	Lokální	Krátkodobé
Tsunami		Pohybem litosférických desek pod mořskou hladinou	Vzednutí masivní vlny, u pobřeží nabývá na výšce	Celková destrukce pobřežních oblastí, velké ztráty na životech	Lokální až regionální	Střednědobé až dlouhodobé
Zemětřesení	Litosféra	Uvolněním energie v části zemské kůry nebo svrchního pláště	Krátkodobé otřesy povrchu země o různé intenzitě	Přemodelování georeliéfu, destrukce staveb, ztráty na životech	Lokální až regionální	Střednědobé až dlouhodobé
Sopečná činnost		Zeslabená zemská kůra zejména na styku litosférických desek	Erupce magmatu a plynů, rychlé šíření pyroklastického oblaku	Překrytí terénu tuhnoucí lávou, likvidace původního pokryvu	Lokální až regionální	Krátkodobé až dlouhodobé
Bahnotok		Přesycení půdního krytu a podloží vodou	Rychlý pohyb vodou nasyceného materiálu po směru sklonu svahu.	Destrukce postiženého svahu, zavalení dna údolí, ztráty na životech	Lokální	Krátkodobé až střednědobé
Odlesnění	Biosféra	Požáry, vichřice, vulkanická aktivita	Přeměna krajinného rázu	Změna všech přírodních složek	Lokální až regionální	Dlouhodobé
Ztráta biodiverzity		Přeměna životního prostředí organismů	Vymizení rostlinných a živočišných druhů	Zmenšená stabilita biologických systémů	Regionální až globální	Dlouhodobé
Přemnožení živočišného druhu		Výhodné okamžité životní podmínky jednoho biologického druhu	Populační exploze	Vytěsnění jiných druhů, narušení ekologického prostředí	Lokální až globální	Střednědobé až dlouhodobé.
Ztráta úrodnosti	Pedosféra	Eroze, zasolování, zhutnění, desertifikace	Zmenšení nebo ztráta úrodnosti	Poškození až ztráta rostlinného krytu	Lokální až regionální	Dlouhodobé

Zdroj: Vlastní zpracování, 2016.

LITERATURA

- [1] BRÁZDIL, Rudolf a Karel KIRCHNER. Vybrané přírodní extrémy a jejich dopady na Moravě a ve Slezsku. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4173-8.
- [2] De Blij, H.J., P.O. Muller and J. Nijmen. Geography, Realms and Concepts. 15th ed. Wiley, 2012. ISBN 978-1-118-09360-3.
- [3] CHALUPA, P. a S. NOVÁK. Geografie a zdraví. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5207-9.
- [4] SVATOŇOVÁ, Hana, Jaromír KOLEJKA, Svatopluk NOVÁK a Petr CHALUPA. Geovisualization as support of decision-making in crisis situation. In: ESRI International User Conference Proceedings. San Diego: ESRI, 2006, s. 1-17, 17 s.
- [5] VYSTOUPIL, J., a ŠAUER, M. Základy cestovního ruchu. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4205-2

KONTAKT

doc. RNDr. Svatopluk Novák, CSc.

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Katedra cestovního ruchu

Tolstého 16, 586 01 Jihlava

e-mail: svatopluk.novak@vspj.cz

UNIKÁTNE KULTÚRNE DEDIČSTVO AKO SÚČASŤ MIESTNEHO BOHATSTVA POLOSTROVA ATHOS V KONTEXTE RELÍGIÍ A SVETOVÉHO TURIZMU (MIESTO, KAM NIKDY ŽENA NEVKROČILA...)

Peter Caban

THE UNIQUE CULTURAL HERITAGE AS A PART OF LOCAL TREASURE OF THE MOUNT ATHOS IN THE CONTEXT OF RELIGIONS AND WORLD 'S TOURISM (PLACE NEVER VISITED BY A WOMAN...)

ABSTRAKT

Z hľadiska miestneho bohatstva v kontexte početných destinácií svetového cestovného ruchu a jeho špecifických zložiek zaujíma význačné postavenie unikátna lokalita, ktorou je polostrov Athos. Príspevok chce v stručnosti priblížiť a interpretovať kultúrne i religiózne dedičstvo tohto turistického unikátu v kontexte jeho vnímania ako chráneného územia, a to aj na základe osobnej skúsenosti autora. Súčasná doba je snahou o využitie rôznych zložiek miestneho kultúrneho dedičstva z hľadiska historického, architektonického či religiózneho, čo sa i príspevok snaží ilustrovať na podklade navštívených miest z Hory Athos - miest, kam s veľkou pravdepodobnosťou po stáročia nevkočila žiadna žena.

Kľúčová slova: 1. Cestovný ruch na Chalkidiki 2. Svätá hora Athos 3. Kultúrne dedičstvo Athosu 4. Cesta na Athos 5. Daimotrion

ABSTRACT

In the context of numerous destinations of today's Popular Tourism and its particular branches, the Mount Athos represents unique location from the viewpoint of Local Treasure. The aim of this report is to briefly advance towards and interpret the cultural and religious heritage of this worldwide unicum in terms of its perception as a conservation area and as well on the personal experience, that author of this report gathered. The present time tries to take advantage of local cultural heritage from the historical, architectonical or religious aspects, that have been illustrated in this report from visited places at Mount Athos; places, where, with the high probability, a woman has never stepped in.

Keywords: 1. Tourism in Chalkidiki 2. Mount Athos 3. Cultural heritage of Athos 4. Journey to Mount Athos 5. Daimotrion

ÚVOD

Polostrov Athos zaujíma z pohľadu bohatstva cestovného ruchu zaujímavé miesto. Zohráva vysoko cenenú národnú, umeleckú, turistickú, historickú a religióznu hodnotu. Athos bol po celé stáročia centrom kláštorného života, umenia a vedy. Je to však i mnohonásobne interesantná oblasť z pohľadu cestovného ruchu. Už v dobe pred našim letopočtom existovali na Athose rôzne malé, obývané mestečky, ako napr. Sani, Dion a pod. Athos spomínajú vo svojich dielach Tukidides, Homér, Plutarchos a mnohí iní grécki autori. Počas tureckej nadvlády bol Athos centrom vzplanutia národného uvedomenia a útočiskom gréckeho vzdelania, umenia a vedy. Nájdeme na ňom však destinačne i veľmi zaujímavé miesta z pohľadu miestneho dedičstva, ktorým by som chcel venovať v tejto štúdii aspoň krátku pozornosť.

VYMEDZENIE ÚZEMIA A HOSPODÁRSKA CHARAKTERISTIKA

Polostrov spolu aj s celým pohorím Athos – “Άγιον Όρος” je jeden z troch „prstov“ gréckeho polostrova Chalkidiki – Cassandra, Sithonia a Athos, ktoré vybiehajú do Egejského mora z Chalkidiki. Athos je najvýchodnejší z nich a má 50 km dĺžku, jeho šírka sa pohybuje medzi 8 a 12 km. Na juhu polostrova sa od mora dvíha hora Athos do výšky 2033 m. Pomenovanie “Athos” je údajne po nejakom bájnóm obrovi. Politicky tvorí polostrov (okrem jeho najsevernejšej časti) tzv. autonómnu mníšsku republiku v rámci Grécka, ktorá má oficiálny názov Αυτόνομη Μοναστική Πολιτεία Άγιον Όρος – Autonómna mníšska republika Svätého vrchu. (Sinicyna, 2013). Rozloha tejto republiky je 336 km². Politicky spadá Athos pod zvrchovanosť Grécka a z hľadiska religióznej jurisdikcie pod konštantínopolského patriarchu. (Capuani & Paparozzi, 1999). V hlavnom meste Karyes sídli athoský parlament aj správna rada, qua si vládla. Republika má úplnú vnútornú samosprávu.

Athoské hospodárstvo je v porovnaní s inými priemyselnými štátmi pomerne pozadu, čo je dané charakterom územia a pustovníckeho spôsobu života jeho obyvateľov. V posledných rokoch, zvlášť za pomoci zahraničných investícií, došlo k istým štruktúrnym zmenám a čiastočnému nasmerovaniu Athosu k európskej integrite. Athoská ekonomika má agrárny charakter, podiel athoského priemyslu na trhu v Európskej únii je však nepatrný. V tomto kontexte je rozhodujúca athoská produkcia kadidla, export olív, výroba vlastného vína a agrárnych produktov. Poľnohospodárska výroba zamestnáva na Athose takmer celú časť aktívneho obyvateľstva polostrova, a to napriek tomu, že pôdny fond na Athose je v dôsledku geografických podmienok a reálnych možností obmedzený. Pre živobytie athoských obyvateľov má existenčný význam i rybolov, pre export však rybolov nie je významný.

HISTÓRIA RELIGIÓZNEHO CENTRA ATHOS

Už cisár Theodózios Veľký (347–395) dal vystavať na Athose chrám Bohorodičky, a to v oblasti súčasného monastiera Vatopedi ako vďaka za záchranu svojho syna Arkádia, ktorý sa po páde z lode údajne utopil, ale neskôr bol nájdený živý, ležiaci práve na pobreží Athosu.

Prvé pustovne na pohorí Athosu, ako základy neskorších veľkých monastierov, vznikli v 5. storočí po Kr. Z prvých obyvateľov je známy pustovník Peter, ktorý prišiel na Athos v r. 683 a žil v jednej jaskyni na južnom úpätí hory, kde strávil 53 rokov. V roku 885 bol Athos vyhlásený byzantským cisárom Bazilom I. (812–885) za sídlo mníchov a pustovníkov. Ich spôsob života sa začal meniť od roku 963, kedy Athanasios Athoský (Müller, 2013) založil, s podporou svojho priateľa – cisára Nikefora, prvý kláštor Megistis Lavras (Veľká lavra). Roku 972 podpísal byzantský cisár Ján I. Tzimiskes (924–976) na koziu kožu ústavu Svätej hory, zaisťujúcu zachovávanie rôznych podôb asketického života. V 11. storočí už bola postavená väčšina z dvadsiatich veľkých kláštorov Athosu, rovnako ako množstvo kélií (ciel) a pustovní. Monomachos vydal pre Horu Athos zvláštnu ústavu a v nej takisto zakázal na Athos prístup osobám a dokonca i živočíchom ženského pohlavia. Temnou kapitolou dejín Hory Athos bol vpád križiakov v roku 1204 pri štvrtej križiackej výprave. (Capuani & Paparozzi, 1999). Pápež Inocent III. (1161–1216) pripojil celý polostrov Athos k pápežským územiam. Poslal tam i svojho legáta

s príkazom, aby všetkých jeho obyvateľov obrátil na latinský rítus. Následne nastal na Athose krutý teror. Svätú Horu oslobodil bulharský až cár Ján Asen II. (1218–1241). V októbri 1267 sa však objavili na Athose rímski katolíci znova a s nimi i uniati (t. j. ortodoxní, spojení s pápežom) a začalo nové prenasledovanie. Kláštory - *Zografos*, *Iviron* a *Vatopedi* zachovali vernosť ortodoxii. Zografostínski mníši boli upálení, mníchov z Vatopedi obesili a mníchov z kláštora Iviron hodili do mora. Ruský a srbský kláštor boli vypálené. Na Západ bolo vyvezených štyristo vozov s athoskými vzácnymi predmetmi a cennými literárnymi pamiatkami. Až v roku 1313 bol Athos oslobodený.

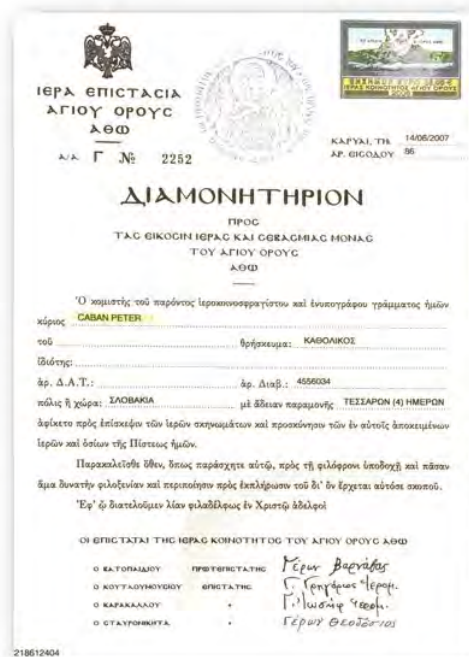
Byzantská ríša počas histórie podporovala athoské kláštory významným spôsobom. V dôsledku toho sa Athos od 14. storočia stal významným kultúrnym centrom. V tej dobe bol založený aj posledný z dvadsiatky veľkých kláštorov. Avšak v polovici tohto storočia začali Athos sužovať útoky tureckých pirátov a práve kvôli nim majú i dnes niektoré monastiere na pobreží podobu nedobytných pevností. Po dobytí Byzantskej ríše sa situácia ešte zhoršila. Kláštory odvtedy prežívali iba vďaka sponzorstvu kresťanských panovníkov z podunajských krajín. Napätá finančná situácia bola i dôvodom na zavedenie idiorytmického života vo väčšine kláštorov: každý mních môže vlastniť majetok, sám sa stará o svoje živobytie, sám žije. Také monastiere nemajú igumena (predstaveného). Roku 1783 bola Athosu udelená nová ústava a roku 1794 bola založená athoská škola ako centrum tamjšej vzdelanosti. (Müller, 2013). Postupne sa kláštory začali rozrastať, začali prichádzať noví mníši a Athos tak zažíval svoj zlatý vek, ktorý sa skončil protitureckým povstaním na Chalkidiki počas gréckej revolúcie. Mníši aj laici boli zmasakrovaní, na kláštory boli uvalené výrazne vyššie dane. Athos bol obsadený tureckými vojakmi; mníši, ktorí zostali, boli šikanovaní a museli slúžiť rabujúcim vojakom. Situácia sa zmenila až po roku 1826, kedy sa na Athos vrátili mníši, ktorí utiekli pred Turkami.

Na konci 19. storočia začalo na Athos prúdiť veľké množstvo ruských mníchov. Ruskí cári až do bolševickej revolúcie (1917) štedro podporovali mníšstvo na hore Athos. Dňa 5. novembra 1912 bola v prístave Dafni vztýčená grécka vlajka a od roku 1924 uznáva Grécko právnu suverenitu athoského územia. V roku 1926 v čase masakry gréckeho obyvateľstva v Turecku bol Athos pripojený k gréckemu štátu. Dnes je Athos chránený Gréckom ako autonómna republika. V dvadsiatom storočí sme svedkami prudkými zmenami na tomto polostrove. Tou zmenou bol najprv veľký úbytok mníchov, čo sa týka počtu, avšak od roku 1972 postupne opäť počet mníchov v kláštoroch narastal. Väčšina nových mníchov na Athose sú dnes mladí vzdelaní ľudia - často s univerzitným vzdelaním.

VSTUP NA ATHOS – PODMIENKY A NÁVŠTEVNÝ PORIADOK

Vstup na polostrov Athos je v súčasnosti povolený len za veľmi prísnych okolností a to výlučne mužom. Kňazi a profesori musia mať aj odporúčací list od konštantínopolského ortodoxného patriarchu. Vstupnou bránou Athosu je mestečko Ουρανούπολη (v preklade Nebeské mesto), z kadiaľ, po colnej a pasovej kontrole, vypláva jedenkrát denne (spravidla o 10,00 h) loď *Hagia Anna*, smerujúca na Athos. Denný počet návštevníkov tejto mníšskej republiky i celého polostrova je striktne obmedzený na 100-120 Grékov a max. 10 cudzincov mužského pohlavia, starších ako 18 rokov. Cudzinci pred vstupom na Athos musia dopredu získať zvláštne povolenie – *Diamonitirion* od zastúpenia Athosu v Solúne pri Via Egnatia. V žiadosti o takéto povolenie musí byť uvedené meno a priezvisko, dátum narodenia a číslo cestovného dokladu. O povolenie je nutné požiadať najneskôr dva mesiace pred plánovaným vstupom na územie Athosu, odporúča sa však aspoň pol roka. Potvrdenie si možno následne vyzdvihnúť na druhý deň skoro ráno v Ouranopoli. Povolenie vstupu je v súčasnosti spoplatňované sumou 30 eur + náklady na cestovné. Pre pútnikov je zabezpečené na základe *Diamonitirionu* ubytovanie a strava trikrát denne v určenom čase jednotlivých kláštorov.

Obrázek 1: Povolenie vstupu na Athos

Po tomto súhlase môžu muži na Athose stráviť najviac tri noci. Každá noc musí byť v inom kláštore. Návštevníci musia dodoržiavať isté pravidlá, platné na Athose už stáročia, a mať vhodné oblečenie, čiže dlhé nohavice a košeľu. Krátne nohavice a tielka môžu byť dôvodom odmietnutia prijatia. Hneď po príchode do kláštora, skontroluje jeden z prítomných mníchov Diamonitirionu hostí a zavedie pútnikov do skromnej hostovskej časti. Spánok, jedlo i povinné bohoslužby majú v monastieroch svoj určený čas a na ich prípadné nedodržanie mnísi každého rázne upozornia. Spievať moderné hity, tancovať, plávať a opaľovať sa je na Athose prísne zakázané. Návštevníci za ubytovanie a stravu neplatia, sú hosťami kláštorov, no musia sa prispôbiť dennému poriadku mníchov, a to vrátane ranných modlitieb (už od cca 3,30 h ráno!) a pôstu. Je vysoko doporučované dohodnúť si termín pobytu v určitom kláštore telefonicky niekoľko mesiacov predtým, rovnako aj prepravu loďou do Dafni, pretože kapacita lode Hagia Anna je pomerne obmedzená. (Listok stojí cca 7,50 eur jednosmerne). Presná štatistika o prichádzajúcich na ostrov podľa krajiny pôvodu neexistuje, resp. nie je zverejňovaná ministerstvom Athosu kvôli ochrane niektorých osobností, zdržiavajúcich sa na tomto polostrove.

Hlavným mestom tejto politicky nezávislej krajiny je mestečko Karyes s kláštornou školou, nemocnicou, hotelom a viacerými obchodmi, ktoré vedú mnísi i mužskí laici, a s niekoľkými gréckymi policajtmi, ktorí musia počas obdobia, v ktorom slúžia na Athose, dodržiavať celibát. Zvyšok polostrova je pomerne nehostinný, skalnatý a zalesnený. Cesty sú zväčša prašné. Flóra polostrova je panensky čistá. Len jeden kláštor – *Vatopedi* má elektrické osvetlenie. Niektoré kláštorné komunity žijú z predaja dreva, ostatné produkujú víno, med, džemy, olivový olej a incenz.

ŽENÁM VSTUP ZAKÁZANÝ

Athos je jediný polostrov v Grécku, kam vôbec nemajú ženy prístup. Táto tradícia sa udržiava už viac ako tisíc rokov. Zákaz, ktorý v roku 1045 potvrdil byzantský cisár Konštantín IX. Monomachos (1000–1055) na základe zvykového práva, sa aj dnes v tomto špecifickom štáte úzkostlivo dodržiava. Z piateho storočia sa totiž traduje povest' o návšteve cisárovnej Placidy, dcéry cisára Teodózia Veľkého (347–395), ktorá keď chcela vstúpiť na Athose do chrámu Vatopedi, ozval sa jej varovný hlas: "*Stoj, nechod' ďalej, tu nie je miesto pre dve cisárovne*". U chrámových dverí, kde sa to stalo, bol namaľovaný obraz Theotokos. Táto povest' sa stala základom tohoto zákona, zakazujúceho ženám vstup na Athos.

Túto tradíciu pred niekoľkými rokmi porušili štyri mladé ženy z Moldavska, ktoré boli ešte s jedným mužom vysadené na athoskom polostrove a ponechané osudu prevádzáčov, ktorí ich mali cez Turecko na člnoch dopraviť do Grécka. Trest za porušenie odvekého zákazu vstupu na horu je zvyčajne dvojročné väzenie, avšak vzhľadom k danej situácii a ospravedlneniu utečieniek im bol trest odpustený.

Gréckej vláde sa aj v Európskej únii podarilo zachovať nedotknuteľnosť Athosu, ktorý má zvláštny štatút, garantovaný v európskych zmluvách, a je zvláštnym colným územím. Tento počin sa im podaril i vďaka tomu, že Athos je súkromný majetok Pravoslávnej cirkvi, čím umlčali europoslankyne, ktoré chceli dosiahnuť zrušenie zákazu vstupu žien na toto špecifické územie.

OKRUŽNÉ PLAVBY LOĎOU

V súčasnosti existujú okružné plavby loďami, ktoré ponúkajú miestne cestovné agentúry mestečka Uranopolis. Plavba trvá 3-4 hodiny a výletná loď obopáva väčšinu athoského polostrova. Pasažieri, zvlášť ženy, na vyhladkových lodiach môžu v presne určené hodiny obdivovať z minimálne polkilometrovej vzdialenosti kláštory pod dominantnou horou Athos. Lode sa nesmú dostať bližšie ako 500 metrov od pobrežia. Následne jeden z athoských mníchov môže prísť rýchlym člnom na loď medzi turistov. Mních sa s nimi porozpráva, ponúkne im na predaj devocionálie, požehná im, zozbiera milodary na kláštor a nakoniec pri odchode všetkým zamáva z člna na rozlúčku.

SKUPINY OBYVATEĽSTVA ATHOSU

Na Athose existujú dve hlavné skupiny mníchov: *cenobiti* a *idiorytmisti*. V kláštoroch „*idiorythma*“ – osobitné kláštory (stravuje sa každý sám) obýva jeden mních viacero miestností, akoby malý byt; v cenobitských kláštoroch typu „*kainonia*“ – pospolité kláštory (všetky aktivity mníchov - modlitba, jedenie... sú spoločné) má každý mních malú vlastnú celu. Každý kláštor Athosu jedná ako samostatná právnická osoba podliehajúca len patriarchátu.

Cenobiti žijú komunitným životom a sú na Athose viazaní dodržiavať typikon, čo sú kláštorne zvyky jednotlivých kláštorov, a pracujú na skromné živobytie. Idiorytmickí mnísi si môžu ponechať svoj majetok i zdroj príjmu, pracujú a žijú každý sám, v kláštore či mimo neho, varia si sami pre seba. Mníšske obchody v Karyes vedú idiorytmisti. Samotné kláštory si môžu vybrať či budú idiorytmické alebo cenobitské, a niektoré sa v priebehu storočí menili z jednej formy na druhú. Všetci mnísi na Athose uznávajú východné pravoslávie a pochádzajú z rôznych končín sveta.

Kláštorné inštitúcie na Athose sa delia do šiestich kategórií:

„*mones*“ – kláštory;

„*skytes*“ – eremitáže, pustovne;

„*kelia*“ – cely v prírode;

„*kalyves*“ – chyže;

„*kathismata*“ – maličké chyže;

„*isichastiria*“ – malé príbytky pre jedného pustovníka v jaskyniach alebo na neprístupných miestach v skalách.

MONASTIERE NA ATHOSE A ICH HIERARCHICKÉ USPORIADANIE

Polostrov Athos sa skladá z dvadsiatich kláštorov, vyzerajúcich ako malé opevnené mestečká, a tento počet je nemenný (z toho je sedemnást gréckych, jeden ruský, jeden srbský a jeden bulharský). Počet ostatných zariadení sa mení. Počet mníchov je v súčasnosti okolo 1900 + mužský personál kláštorov. Všetci mnísi dostávajú grécku štátnu príslušnosť bez ďalšieho jednania od chvíle, keď sú prijatí ako mnísi alebo novici.

Budovy kláštorov na Athose sú obohnané štvorstenné stavby, kde sú po stranách umiestnené cely mníchov. Spomenuté kláštory na Athose majú nasledujúce prísne hierarchické usporiadanie (Müller, 2013):

Tabuľka 1:

1. Kláštor MEGISTI LAVRA	2. Kláštor VATOPEDION
3. Kláštor IVIRON	4. Kláštor HILANDARION
5. Kláštor DIONYSOS	6. Kláštor KOUTLOUMOUSION
7. Kláštor PANTOKRATOR	8. Kláštor XIROPOTAMOS
9. Kláštor ZOGRAFOS	10. Kláštor DOCHIARIOS
11. Kláštor KARAKALOS	12. Kláštor FILOTHEOS
13. Kláštor SIMON PETRAS	14. Kláštor AGIOS PAVLOS
15. Kláštor STAYRONIKITAS	16. Kláštor XENOPHON
17. Kláštor GREGORIOS	18. Kláštor ESFIGMENOS
19. Kláštor PANTELEIMON	20. Kláštor KOSTAMONITIS

Zdroj: ΕΣΥΕ Štatistický úrad Grécka z 18. apríla 2009 [online]. 2015. [cit. 02. 12. 2015]. URL adresa: <<https://de.wikipedia.org/wiki/Athos>>

V hierarchii athoských kláštorov zaujíma najdôležitejšie miesto monastier Veľká lavra (Megisti lavra), ktorý sa nachádza na južnom polostrove Athosu, približne dvadsať minút od mora. Veľkú lavru založil Atanáž Athoský v roku 963, ktorý prišiel na Athos v roku 958 a zaslúžil sa aj o založenie kláštorných pravidiel. V minulosti sa hradby Lavry mohli pýšiť pätnástimi obrannými vežami, z ktorých sa zachovalo do dnešných dní len deväť. Uprostred kláštora stojí kláštorný chrám, nazývaný katholikon. Kláštor sa môže pýšiť drahocennými predmetmi, napríklad bohato zdobenými kňazskými rúchami, liturgickými predmetmi a významnými ikonami. Knižnica má takmer 2 500 rukopisov (Weitzmann, 1963) a ku kláštoru patrí aj skít sv. Anny. Tento skít je tvorený mníšskymi príbytkami, postavenými okolo chrámu.

Kláštor Vatopedi je jedným z najväčších a najrozvinutejších kláštorov, ktorý leží v malej zátok v strede Svätej hory. K jeho menu sa viaže legenda, ktorá hovorí o tom, že kláštor bol založený koncom 4. storočia cisárom Teodóziom Veľkým z vďačnosti za záchranu jeho syna Arkádia. Pri strokotaní blízko Athosu sa chlapec neutopil, ale práve naopak bol zázračným spôsobom vynesенý na pevninu, kde ho zdravého našli vedľa ostružinového kríka, podľa ktorého je odvodený názov kláštora. *Vatos* po grécky znamená ostružinový krík a *paidion* dieťa, takže Vatopedi znamená „dieťa ostružinového kríku“. V súčasnosti má Vatopedi ako jediný kláštor elektrické osvetlenie a niekoľko splachovacích záchodov, ktoré niekedy fungujú, inokedy nie. Ide tiež o jediné spoločenstvo na Athose, ktoré si osvojilo gregoriánsky kalendár, takže Vatopedi slávi sviatky liturgického kalendára spolu so západnou Cirkvou a trinásť dní po ostatných kláštoroch na Athose. Kláštor je bohatý na drahocenné predmety. Pokladnica uchováva relikvie sv. kríža, kus trstiny, na ktorej bola nabodnutá hubka s octom, podávaná ukrižovanému Ježišovi, lebka Jána Zlatoustého a mnoho ďalších vzácných predmetov. Knižnica obsahuje asi dvetisíc rukopisov. Ku kláštoru patrí skít sv. Ondreja.

Ivion sa nachádza na východnom pobreží polostrova. Z Karyes sa dá k nemu prísť za hodinu a pol. Tento tretí významný kláštor bol založený v roku 980 tromi rytiermi z Gruzínska. Spoločenstvo tvorili pôvodne Gruzínci, slávici liturgiu vo svojom vlastnom jazyku, lenže dnes už je Ivion dlhé storočia pod Gréckou správou. Ivion uchováva veľkú pokladnicu a knižnicu, ktorá obsahuje viac než dvetisíc rukopisov, z ktorých sto je v gruzínčine. Pokladnica sa môže pýšiť napríklad pravou rukou cirkevného otca Bazila Veľkého a hlavou Gregora Nyssenského. Ďalej sa tu nachádzajú vzácne vyšívane oltárne rúcha, liturgické predmety, kríže, kalichy, patény a mnoho ďalších cenností. (Oikonomides, 1995). Ku kláštoru patrí skít sv. Jána Krstiteľa.

Srbský idiorytmický kláštor Chilandari je najsevernejší z athoských kláštorov. Leží v tichom lesnom údolí. Založený bol na prelome 10. a 11. storočia dvoma šľachticmi-mníchmi. Kláštor bol mnohokrát vystavený

požiaru, posledne v roku 2004, kedy bola zničená polovica kláštora. Požiar však ušetril kláštorňý chrám - *katholikon*. V kláštore Chilandari sa nachádza svetoznáma zbierka ikon, ktorú sa podarilo pred plameňmi včas zachrániť. Medzi relikviami sa nachádzajú napr. časti z Kristovho kríža, časť trňovej koruny. Dokonca je tu umiestnené i jedno plátno, do ktorého údajne bolo zahalené Ježišovo telo krátko po tom, čo ho sňali z kríža. Ide o doposiaľ málo známe plátno, ktoré „konkuruje“ Turínskemu plátnu.

Kláštor Dionysiou dostal meno po mníchovi, ktorý ho založil okolo roku 1366 na malom skalnom vrchu. Ani tento kláštor sa neuchránil pred požiarom. Ničivý požiar prežila vzácna ikona Bohorodičky, ktorú podľa legendy údajne namaľoval evanjelista Lukáš. Kláštor Kutlumušiu leží neďaleko Karyes vo výške 340 m. n. m. Prvá zmienka o ňom pochádza z roku 1169. Takisto aj tento kláštor zasiahli požiare a ušetrená bola len knižnica a chrám. Ku klášturu patrí skít sv. Panteimona. Uprostred východného pobrežia sa rozprestiera kláštor Pantokratoros, ktorý bol založený okolo roku 1358. Zvláštny klenot kláštornej knižnice predstavuje Codex Pantokratoros z roku 1234 a zdobený pergamenový rukopis s 13. storočia. Ku klášturu je priradený skít proroka Eliáša. Na ôsmom mieste je kláštor Xeropotamu, nachádzajúci sa na západnom pobreží. Jeho počiatky siahajú dokonca ďalej než u kláštora Veľká Lavra. Listiny sa zmieňujú o tomto kláštore už v roku 956. Kvôli požiarom z jadra budovy neostalo nič, najstaršie pamiatky pochádzajú z 18. storočia. Kláštor Zografu je na severozápadnej časti polostrova, ktorý sa stal kláštorom Bulharov a ním je dodnes. Pre bulharskú kultúru a literatúru mal veľký význam predovšetkým v 13. a 14. storočí. Nezachovalo sa tu nič zo starovekého jadra stavby. Súčasná stavebná štruktúra tohto kláštora pochádza z prestavby v 19. storočí.

Kláštor Dochiariu leží na západnom pobreží Athosu a predpokladá sa, že bol založený okolo roku 1013. Kláštorňý komplex sa pokladá za jednu z najkrajších architektonicky najzaujímavejších stavieb na Svätej hore. Karakalu je jedenásty kláštor, nachádzajúci sa na východnom pobreží. Takisto počiatky tohto kláštora siahajú do hlbokéj minulosti, ale prirodzene nie tak vzdialenej ako tvrdia legendy. Dvanástym kláštorom je Filotheu, ktorý leží 315 metrov nad hladinou mora. Prvá istá zmienka o tomto kláštore je z roku 1015. Za najvzácnejšie cennosti kláštora, ktoré dodnes priťahujú množstvo pútnikov, patrí starobylá ikona láskyplnej Bohorodičky. Ikona je považovaná za jednu z najstarších v Athose. Kláštor Simonos Petras leží na juhozápadnom pobreží Athosu a je najsmelšou kláštorňou stavbou Svätej hory. Prvá zmienka o kláštore pochádza z roku 1345. Tomuto klášturu sa takisto nevyhol požiar, ktorý napáchal značné škody a mnísi pri úteku zachránili len niekoľko relikvií. Najjužnejším kláštorom na západnom pobreží Athosu je Agiu Paulu. Dejiny kláštora siahajú do obdobia 10. storočia, ani jemu sa ale nevyhli rozsiahle požiare. Ku klášturu patrí Nový skít a skít sv. Demetria. Pätnástym kláštorom je najmenší kláštor na Athose Stavronikita, ktorý leží na severovýchodnom pobreží, medzi kláštorňami Iviron a Pantokratoros. Predpokladá sa jeho pôvod na 11. storočie. Početné požiare však zničili takmer všetko okrem chrámu. Kláštor Xenofontos leží priamo na západnom pobreží polostrova Athos. Jeho založenie sa spája s mníchom Xenofontom, ktorý ho uviedol do života koncom 10. storočia. Ku klášturu patrí skít Matky Božej. Kláštor Grigoriu je tiež jedným z menších kláštorov na Athose. Okolnosti jeho vzniku sú pomerne nejasné, aj keď vznikol relatívne v neskoršej dobe. Jeho dnešní návštevníci sa iste zamerajú predovšetkým na *katholikon*, kde sa nachádzajú dve umelecky hodnotné ikony. Esfigmenu je kláštor v severnej časti východného polostrova, ktorý bol vybudovaný priamo na pobreží a podobá sa stredovekému hradu. Založenie kláštora sa datuje do konca 10. storočia. Nový rozkvet zaznamenal kláštor v 18. storočí. Ruský kláštor sv. Panteleimona sa nachádza na západnom pobreží polostrova Athos. Kto ho uvidí po prvýkrát, je ohromený jeho veľkosťou. Na konci 10. storočia založil kláštor mních Leontios. Treba dodať, že v dobe svojho vzniku sa nenachádzal tento kláštor tam, kde sa nachádza v dnešnej dobe. Tento athoský kláštor ruských mníchov, v minulosti kontrolovaný ruskou pravoslávňou cirkvňou, teraz spadá pod konštantínopolský patriarchát. Ruskí mnísi sem prichádzali aj za čias Sovietskeho zväzu. Prvá skupina dorazila v roku 1970. Za zaujímavosť stojí napríklad fakt, že ruský prezident Vladimir Putin v máji 2016 pricestoval na horu Athos do tohto kláštora. Táto Putinova púť, podľa ruských médií, súvisela s oslavami tisícročnej prítomnosti ruských mníchov na Athose. Ku klášturu patrí skít Bohorodičky. Posledným dvadsiatym kláštorom je Konstamonitu, ležiaci na severozápadnej časti polostrova. Kláštor sa po prvýkrát spomína v roku 1051 pod týmto menom. (Müller, 2013).

V hlavnom meste Athosu - v Karyes sa v katedrále koná ustavičná liturgia - deň a noc a zároveň je tu aj Teologická akadémia pre novicov. Mnísi sú veľmi kludní svojou povahou, je to miesto kde takpovediac „stojí čas“. (Silván, 2010).

Tabuľka 2: Počty mníchov v jednotlivých kláštoroch Athosu

Kláštor (podľa hierarchie)	1903	1959	1968	1978	1988	1992	2000
Megisti Lavra (Μονή Μεγίστης Λαύρας)	1187	459	406	348	309	345	362
Vatopedi (Μονή Βατοπεδίου)	966	129	83	60	55	75	142
Ivion (Μονή Ιβήρων)	456	101	68	52	53	61	78
Chilandar (Μονή Χιλανδαρίου)	385	63	55	69	45	50	75
Agiou Dionysiou (Μονή Αγίου Διονυσίου)	131	53	40	35	59	60	58
Koutloumousiou (Μονή Κουτλουμουσίου)	214	107	68	66	73	77	95
Pantokratoros (Μονή Παντοκράτορος)	548	118	84	63	57	50	70
Xiropotamou (Μονή Ξηροποτάμου)	106	43	36	22	38	34	40
Zografou (Μονή Ζωγράφου)	155	21	15	13	11	11	20
Dochiariou (Μονή Δοχειαρίου)	60	29	16	11	31	32	27
Karakallou (Μονή Καρακάλλου)	130	42	30	13	16	26	37
Filothou (Μονή Φιλοθέου)	133	44	36	81	82	74	70
Símonos Petras (Μονή Σίμωνος Πέτρας)	108	27	18	61	78	78	73
Agiou Pavlou (Μονή Αγίου Παύλου)	250	115	111	87	85	85	104
Stavronikita (Μονή Σταυρονικήτα)	219	35	26	43	40	33	45
Xenofontos (Μονή Ξενοφώντος)	195	66	43	39	50	46	48
Osiou Grigoriou (Μονή Οσίου Γρηγορίου)	105	53	34	57	72	77	86
Esfigmenou (Μονή Εσφιγμένου)	91	46	25	41	40	56	101
Agiou Panteleimonos (Μονή Αγίου Παντελεήμονος)	1928	61	27	30	32	40	53
Konstamonitou (Μονή Κωνσταμονίτου)	65	29	17	16	26	27	26
Spolu	7432	1641	1238	1217	1255	1337	1610

Zdroj: ΕΣΥΕ Στατιστικό úrad Grécka z 18. apríla 2009 [online]. 2015. [cit. 02. 12. 2015]. URL adresa: <<https://de.wikipedia.org/wiki/Athos>>

Tabuľka 3: Mníšske chyže a skíty

Chyže a skíty	2001 (oficiálne)	2001 (skutočne)	1991 (oficiálne)	1991 (skutočne)
Karyés (Καρυές, <i>Karies</i>)	242	233	223	216
Vígla – Agios Nílos (Βίγλα – Άγιος Νείλος)	12	12	0	0
Vouleptiria (Βουλευτήρια)	11	11	0	0
Dafni (Δάφνη)	33	38	11	16
Karouília (Καρούλια)	4	4	0	0
Katounákia (Κατουνάκια)	36	36	0	0
Kapsála (Καψάλα)	19	19	0	0
Kerasiá – Agios Vasílios (Άγιος Βασίλειος)	27	27	0	0
Metóchion Chourmítsa (Μετόχιον Χουρμίτσης)	10	12	9	11
Néa Skíti (Skíti Theotokou) (Νέα Σκήτη)	44	48	0	0
Prováta-Morfonού (Προβάτα-Μορφονού)	29	29	0	0
Skíti Agías Annis (Σκήτη Αγίας Άννης)	87	94	126	126
Skíti Agías Triádos (Σκήτη Αγίας Τριάδος)	40	40	29	29
Skíti Agíou Andréou Vatopedíou (Σκήτη Αγίου Ανδρέου Βατοπεδίου)	87	89	0	0
Skíti Agíou Dimitríou Vatopedíou (Σκήτη Αγίου Δημητρίου Βατοπεδίου)	16	16	0	0
Skíti Agíou Dimitríou (Σκήτη Αγίου Δημητρίου)	9	9	0	0
Skíti Agíou Panteleímonos (Σκήτη Αγίου Παντελεήμονος)	12	16	23	24
Skíti Evangelismós tis Theotókou (Σκήτη Ευαγγελισμός της Θεοτόκου)	9	10	14	26
Skíti Theotókou (Σκήτη Θεοτόκου)	1	1	35	35
Skíti Profitou Ilíou (Σκήτη Προφήτου Ηλίου)	0	0	2	2
Skíti Timíou Prodrómou Ivíron (Σκήτη Τιμίου Προδρόμου Ιβήρων)	7	7	6	6
Skíti Timíou Prodrómou Megístis Lávras (Σκήτη Τιμίου Προδρόμου Μεγίστης Λαύρας)	15	15	13	13

Zdroj: ΕΣΥΕ Στατιστικός úrad Grécka z 18. apríla 2009

[online]. 2015. [cit. 02. 12. 2015]. URL adresa: <<https://de.wikipedia.org/wiki/Athos>>

KADIDLO AKO UNIKÁT ATHOSU

Polostrov Athos je zaujímavý z pohľadu cestovného ruchu ako svetový producent kadidla. Vonná látka *kadidlo* je dehydrovaná tekutina, ktorá sa získava z určitých stromov, a to najčastejšie z rodu *boswellia*. Pod rod stromov *boswellia* patrí asi 25 druhov, ktoré rastú len v geografickej oblasti s určitými teplotami a s istým množstvom zrážok. Čiastočne, okrem Athosu, Somálska a Indie ich nájdeme najmä v južnej Arábii, či v pobrežných regiónoch Jemenu a Ománu. Keďže pôda je tu zväčša suchá, stromy rastú ďaleko od seba, často aj vo vzdialenosti niekoľko sto metrov, pričom sa kvôli vzácnej dažďovej vode hlboko rozkoreňujú, a to až do hĺbky 30 metrov. Kadidlové stromy Athose rastú hustejšie ako napr. v Somálsku. To, čo my nazývame kadidlo, je vlastne živica zo stromov *boswellia sacra*, resp. *boswellia carteri*. Stromy tohto druhu, ktoré patria k druhu *bursacea*, dorastajú až do výšky dvoch až šiestich metrov. (Kaindl, 2004). Konáre vyrastajú z mohutného kmeňa hneď nad zemou, takže stromy vyzerajú ako kry. Kôra sa odlupuje vo veľkých kusoch, až napokon v dôsledku rastu odpadne a nahradí ju nová. Listy, ktoré vyrastajú neskoro na jeseň, sú dlhé približne 15 až

25 cm a rastú riedko na konároch alebo ako trsy na ich koncoch. Skoro na jar sa objavujú biele kvety, ktoré sa v lete menia na bobuľovité kôstkovice. V čase horúčav, zvyčajne v máji, sa z kmeňa a konárov zoškriabe kôra. Kvôli paralelnému usporiadaniu kapilár stačí oškriabať povrch a nie je potrebné zarezávať do kôry. Z týchto rán potom vyteká lepkavá mliečna tekutina, ktorá na vzduchu tuhne. (Caban, 2015). Táto živica vytečie len v malom množstve, je nižšej kvality a následne sa približne po mesiaci oškriabe a ešte sa nezberia. Počas nasledujúcich dvoch týždňov z rán na strome vyteká viac tekutiny, ale ani táto sa ešte nevyužíva za účelom kadidla. Zber sa začína až po treťom zoškriabaní. V horúcich letných mesiacoch sa vytečené kadidlo zbiera raz za týždeň. Z stromu strednej veľkosti sa získava každý raz približne 500 gramov. (Kaindl, 2004). V októbri, keď sa končí teplé obdobie, živica prestane vytekať a zber kadidla sa skončí. Z tzv. kadidlových stromov získaná živica sa na Athose upravuje na maličké čiastočky a obalí sa prírodným práškom z rastlín, voňavých kvetov a stromov, ktoré rastú na Athose, napr. magnólia, cyprušteľ, cédrové drevo, akáciové drevo, ruže, levanduľa a pod. V súčasnosti produkuje Athos okolo štyridsať druhov kadidla (tymianu) do celého sveta.

ZÁVER

Kultúrne dedičstvo možno definovať ako súbor hmotných a nehmotných dokumentov, tvorivej činnosti človeka a vývoja ľudskej spoločnosti, majúci na zreteli historickú a kultúrno-spoločenskú hodnotu. Kultúrne dedičstvo Athosu so všetkými svojimi špecifikami a osobitosťami je súčasťou kultúrneho prostredia. Ochrana tohto dedičstva, ako aj ochrana a zveľadenie všetkých kultúr, ktoré stáročiami spolunažívajú, je garantom, že sa nám podarí vytvoriť spoločnosť, ktorá z jednej strany podporuje rozličnosť kultúrnych i religióznych výrazov, kultúrnu diverzitu spoznáva ako výnimočnú hodnotu regiónu a z druhej strany sa prikláňa ku všeobecne platným hodnotám, ktoré skvalitňujú život každého jednotlivca.

Po viac než tisícročie bol polostrov Athos jedným z najväčších kláštorných stredísk sveta. Je to miesto s druhou najväčšou koncentráciou mníchov na svete, hneď po Tibete. Kultúrne dedičstvo polostrova Athos, na ktoré sme sa snažili upozorniť v tejto štúdii, má pre toto poznávanie miestneho bohatstva cestovného ruchu nenahraditeľnú hodnotu. Athos bol po vyše tisíc rokov pomerne uzavretý pred svetom, a tak sa stal sídlom asketizmu a kontemplácie. Ekonomický impakt cestovného ruchu polostrova Athos sa nedá finančne vyjadriť. Vstup na toto územie je mimoriadne náročný a dostane sa naň len málo návštevníkov. Athoská republika je odkázaná na vlastnú ekonomickú produkciu a na milodary z celého pravoslávneho sveta. Athoskí mníši sa však čoraz viac obávajú dosahu zákonov Európskej únie na svoju autonómiu. Tá síce má vlastné pravidlá, ktoré Grécko úplne toleruje, množia sa však aj feministické pokusy o zrušenie zákazu vstupu žien na polostrov.

Athos je nielen Mekkou pre pravoslávnych pútnikov, ale aj „miestom obnovenia duchovnej sily“ zvlášť pre ruskú politickú elitu, ktorá aktívne bojuje proti presadeniu pravidiel Európskej únie na Athose. Preto sa Athosu hovorí tiež „ruský Vatikán“. V súčasnosti o púte na Athos panuje medzi obyčajnými, ale aj medzi vysoko postavenými Rusmi, obrovský záujem. Za hlavného lobistu Athosu v ruskej politike je považovaný bývalý šéf ruských štátnych dráh Dmitrij Jakunin, ktorý v roku 2014 na fóre Dialóg civilizácií na gréckom ostrove Rhodos hostil i českého prezidenta Miloša Zemana. Práve Jakunin patrí k obhajcom mníšskej republiky, ktorá sa odmieta podriaďovať požiadavkám Európskej únie na rovnoprávnosť žien. Na Athos chodieval aj ruský generálny prokurátor, ministri spravodlivosti a obrany či petrohradský gubernátor. Na rekonštrukciu kláštora sv. Pantelejmona sa len v Rusku vyzbierala miliarda rubľov.

Pre pravoslávnych kresťanov má Athos jedinečný význam ako jedno z najvýznamnejších spirituálnych centier ortodoxie. Na Svätej hore boli cez tisícročia nepretržite pestované pravoslávne duchovné tradície. Zvlášť je Athos spojený s tzv. *hesychasmom*, čo je pomenovanie pre najhlbšie mystické duchovné modlitebné praxe. Je tu pestovaná aj špecifická podoba pravoslávnej východnej liturgickej praxe (tzv. Svätohorský typikon z r. 1783). Hora a polostrov Athos je i dnes pre turistov mužského pohlavia miestom, kde môžu zažiť hlbokú spiritualitu. Nachádza sa tu i množstvo cenených relikvií z celého sveta. Z hľadiska nepravoslavných návštevníkov je Athos miestom podivuhodnej starobylej byzantskej architektúry, kde sa zachovalo veľké množstvo archeologických pamiatok z obdobia dávnej Byzancie, umeleckých diel z oblasti výtvarného umenia (ikony), kalichy a pod. Z oblasti písomníctva, napríklad v athoských knižniciach nájdeme vzácne rukopisy, a to všetko na pomerne malej ploche. Právom je možné považovať Horu Athos za duchovno-kultúrny klenot sveta, pretože sa tu

nachádzajú pamiatky nevyčísliteľnej hodnoty. Jedná sa o práce ikonopiscov, rezbárov, kaligrafov a ďalších umelcov. Návštevníci sa vlastne tak môžu pri návšteve Athosu dotknúť dávnej žijúcej Byzancie - jej duchovnej i umeleckej sféry.

LITERATÚRA

- [1] CABAN, Peter. *Historicko-vedecký pohľad na tematiku voní v Biblii a v liturgii*. Český Těšín: Nakladatelství Cor Jesu, 2015. 107 s. ISBN 978-80-900746-5-1.
- [2] CAPUANI, Massimo a Maurizio PAPAROZZI. *Athos: die klostergründungen ein Jahrtausend Spiritualität und orthodoxe Kunst*. München: Wilhelm Fink, 1999, 248 s. ISBN 3770534093.
- [3] KAINDL, Heimo (ed.). *Weihrauch; Mysterium, Reinigende Kraft, Duft des Göttlichen*, Graz: Diözesanmuseum Graz, 2004. ISBN 3-901810-13-7.
- [4] KRAŇCZUK, Gabriel. *Mnisi góry Atos o duchowości prawosławnej*. Hajnówka: Hajnowski Bratczyk, 1995, 149 s., [9] s. fotogr. příl. ISBN 8390436353.
- [5] Müller, Andreas E. *Hora Athos: dějiny mnišské republiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. 155 s. Pro Oriente: dědictví křesťanského Východu; sv. 22. ISBN 1-058-7465-80-978.
- [6] Oikonomidés, Nicolas et al. *Actes d'Iviron. IV, De 1328 au début du XVIe siècle: album*. Paris: CNRS éditions, 1995. Iviii l. obrazových příloh. Archives de l'Athos; 19. ISBN 2-271-05348-X.
- [7] Silván. *Moudrost Silvána z Athosu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. 255 s. ISBN 978-80-7195-397-5.
- [8] Sinicyna, Nina Vasil'jevna. *Odysea Maxima Řeka: renesanční Itálie - Athos - Moskevská Rus*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. 263 s., [8] s. obr. příl. Pro Oriente; sv. 21. ISBN 978-80-7465-056-7.
- [9] Weitzmann, Kurt. *Aus den Bibliotheken des Athos: illustrierte Handschriften aus mittel- und spätbyzantinischer Zeit*. Hamburg: Wittig, 1963. 114 s.

KONTAKT

doc. ThDr. Peter Caban PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku

Filozofická fakulta, Katedra religionistiky a náboženskej výchovy

Hrabovská cesta 1

034 01 Ružomberok

e-mail: peter.caban@ku.sk

Vysoká škola polytechnická Jihlava

V Š P
J

- První veřejná vysoká škola neuniverzitního typu v České republice, od roku 2004
- Jediná veřejná vysoká škola se sídlem v Kraji Vysočina
- Nabízíme bakalářské i magisterské studium v denní i kombinované formě
- Široká nabídka celoživotního vzdělávání včetně Univerzity třetího věku (U3V)
- Propojení výuky s praxí (dlouhodobá praxe během studia) a spolupráce školy s aplikační sférou
- Důraz na výuku cizích jazyků
- Zapojení do mezinárodního vzdělávacího programu Erasmus+
- Sportovní, společenské a kulturní vyžití

VŠPJ, Tolstého 16, 586 01 Jihlava,
tel.: 567 141 181, email: studijni@vspj.cz, www.vspj.cz
www.facebook.com/vsp.jihlava

ZKOUŠKOVÉ CENTRUM

- přípravné kurzy
- zkoušky Cambridge English Language Assessment
- zkoušky nanečisto + informační a poradenská činnost ke zkouškám

Cestovní kancelář VŠP Jihlava

- výukové praxe
- prodej zájezdů

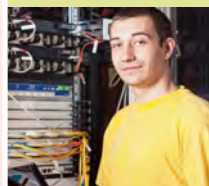

Ekonomicky zaměřené studijní obory

Cestovní ruch (Bc.)
Finance a řízení (Bc.)
Finance and Management (Bc.) – obor vyučovaný kompletně v angličtině

Technicky zaměřené studijní obory

Aplikovaná technika pro průmyslovou praxi (Bc.)
Aplikovaná informatika (Bc.)
Počítačové systémy (Bc.)

Zdravotnicky zaměřené studijní obory

Všeobecná sestra (Bc.)
Porodní asistentka (Bc.)
Zdravotně sociální pracovník (Bc.)
Komunitní péče v porodní asistenci (Mgr.)
Kvalita a bezpečná péče ve zdravotnictví (Mgr.)

Univerzita třetího věku (U3V)

Zájemcům vyššího věku nabízí všeobecné, zájmové a neprofesní vzdělávání na vysokoškolské úrovni. Představuje jednu z možností kvalitního naplnění volného času seniorů.

Časopisy VŠPJ

VŠPJ vydává 2 odborné vysokoškolské časopisy, zařazené na seznam recenzovaných odborných a vědeckých časopisů ERIH PLUS.

LOGOS POLYTECHNIKOS - zaměření především na obory sociálně-ekonomické, zdravotnické a technické.

Studia Turistica - první registrovaný český online elektronický recenzovaný odborný periodikum, které se zabývá problematikou cestovního ruchu.